

Tzeltal de Oxchuc: Bible for Juan
Formatted for Translators

©2022 Wycliffe Associates

Released under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Bible Text: The English Unlocked Literal Bible (ULB)

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English Unlocked Literal Bible is based on the unfoldingWord® Literal Text, CC BY-SA 4.0. The original work of the unfoldingWord® Literal Text is available at <https://unfoldingword.bible/ult/>.

The ULB is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Notes: English ULB Translation Notes

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English ULB Translation Notes is based on the unfoldingWord translationNotes, under CC BY-SA 4.0. The original unfoldingWord work is available at <https://unfoldingword.bible/utn>.

The ULB Notes is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

To view a copy of the CC BY-SA 4.0 license visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Below is a human-readable summary of (and not a substitute for) the license.

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format. Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.

The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

Under the following conditions:

Attribution — You must attribute the work as follows: "Original work available at <https://BibleInEveryLanguage.org>."

Attribution statements in derivative works should not in any way suggest that we endorse you or your use of this work.

ShareAlike — If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original. No additional restrictions — You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Notices:

You do not have to comply with the license for elements of the material in the public domain or where your use is permitted by an applicable exception or limitation.

No warranties are given. The license may not give you all of the permissions necessary for your intended use. For example, other rights such as publicity, privacy, or moral rights may limit how you use the material.

Juan

1 TE K'OP TE LA YICH' SBAK'ETALE¹Ta xjajch'ibal ja te k'ope sok te k'ope ja ay ta stojol a te Diose sok te k'ope ja te Diose.

²Ja ay ta xjajch'ibal sok te Diose. ³Spisil ja la spas te beluk aye, mayuk beluk pastaj te ma jauk pasbil ta swentae.⁴Ja ay ta swenta te kuxinele sok te kuxinele ja sakil k'inale yu'un spisil te ants-winetike. ⁵Te sakil k'inale ya xojobtes te ijk'al k'inale sok te ijk'al k'inale ma ju' yu'un stubel.⁶Ay tul winik te tikunbil tel yu'un te Diose, te Juan sbiile. ⁷Ja tal xchobey sk'oplal te sakil k'inale, swenta yu'un jich me ya xch'uunik ta spisilik. ⁸Te Juane ma jauk te sakil k'inale, jauk me to ja tal yu'un te ya xchobey sk'oplal te sakil k'inale.⁹Ja in to ja te smelelil sakil k'inale, te ja ya yak'bey xojobil spisil te ants-winetike, sok jai sakil k'inale to ya xtal ta balumilal.¹⁰Ja ay ta balumilal a sok te balumilale ja pastaj ta swenta jauk me to te balumilale ma la sna'bey sba. ¹¹Ja tal ta stojol te mach'atik yu'une, sok te mach'atik yu'une ma la sk'an xch'uunik.¹²Jauk me to spisil te mach'atik la yik'ike, te mach'atik la xch'uunbeyik te sbiile, ja ak'botik te ya xk'otik ta yal-snich'an te Diose. ¹³Ma jauk ta swenta ch'ich' te bejk'ajemike, sok ma jauk ta swenta te ch'ich'-bak'ete, sok ma jauk ta swenta te winike, ja ta swenta sk'anjel yot'an te Diose.¹⁴Te k'ope la yich' sbak'etal sok nain ta jkolilitik. Jkilojbeytik te yutsilale, te yutsilale jich bit'il te tul te talem ta swenta te Tatile, te nojel ta utsilal sok smelelil. ¹⁵Te Juane ja la xchobey sk'oplal sok jich la yal ta aw: "Jain to ja te mach'a ya jchobey sk'oplale: Te mach'a ya xtal ta patil ja kajal xan sk'oplal stukel, melel ayix stukel a te k'alal ma to chiknajemon a te jo'one."¹⁶Melel ta swenta yutsil yot'an, ta jpsilitik jkich'ojtikix te yutsil yot'an te yan yan yak ta esmajele. ¹⁷Melel te mantalile ja ak'ot ta swenta te Moises. Te utsilale sok te smelelile ja tal ta swenta te Jesucristoe. ¹⁸Mayuk mach'a yiloy te Diose. Janax te jip tul Snich'an Dios te junax ay sok te Tatile, ja la yak' ta na'el stojol.TE TESTIGO K'OP TE LA YAL TE JUAN AK' ICH' JA'E¹⁹Ja in to ja testigo k'op te la yal te Juane, te k'alal te judioetik te ayik ta Jerusalén la stikunik bael te sacerdoteetik sok te levitaetik swenta yu'un ba sjoj'ibeyik te Juane: "¿Mach'aat a te ja'ate?"²⁰Te Juane jamal la yaltilabey sok ma ba la smuk, jich la yal: "Ma jo'okon te Cristoe."²¹Jich yu'un la sjoj'ibeyik: "¿Mach'aat a jiche? ¿Ja'at bal te Eliase?" jich la yal: "Ma jo'okon." Jich la sjoj'ibeyik xan: "¿Ja'at bal te alwaneje?" la sut te Juane: "Ma jo'okon."²²Jich yu'un jich la yalbeyik: "¿Mach'aat a jiche?, swenta yu'un jich me ya xk'o jkalbeytik te mach'atik la stikunotik tele. ¿Beluuk ya stak' awalbotik ta awenta?"²³Jich la yal: "Te jo'one ja ya x-awunon ta takin jochol k'inale: Chajp'anaik te sbe te Kajwaltike, jich te bit'il la yal te alwaneje Isaiase."²⁴Te mach'atik tikunbilik tele, ja tikunbilik tel yu'un te fariseoetike. ²⁵La sjoj'ibeyik sok jich la yalbeyik: "¿Bistuuk te ya awak'ix ich' ja' a jiche, teme ma jaukat te Cristoe, sok teme ma jaukat te Eliase, sok teme ma jaukat te alwaneje?"²⁶Te Juane la sut sok jich la yal: "Te jo'one ya jkak' ich' ja' ta swenta nax ja'. Jauk me to, ay tul te ay ta awalilik te ma ana'bey sbaike; ²⁷Ja in to ja te mach'a patil ya xtal jku'une, te jo'one mayuk jtuulal ya jkaiky te ya jtilbey te yak'ul te xanabe. ²⁸Ja in to ja k'ot ta pasel ta lum Betania ta mejch' muk'ul ja' Jordán, te banti la yak' ich' ja' te Juane.TE ALAL-CHIY YU'UN TE DIOSE²⁹Ta yan k'aalil, te Juane la yil te Jesús te yak ta noptsajel tel ta stojol, jich la yal: "¿Ilawilik te Alal-Chij yu'un te Dios te ya xju' yu'un xch'aybey smul spisil te mach'atik ayik ta balumilale!"³⁰Ja in to ja te mach'a la jkalbey sk'oplale: Ta patil ya xtal tul winik te ja neel jku'une, yu'un ja sbabial jku'un. ³¹Te jo'one ma jna'objey sbauk a, ja yu'un ja yakon ta yak'el tel ich' ja' swenta yu'un jich ya yich' ak'el na'el stojol ta Israel."³²Te Juan jich la yal xan ta testigo k'op: "Te jo'one la jkil te Ch'ul Espiritu ko tel jich bit'il tsumut ta ch'ulchan jich jul ainuk ta stojol. ³³Te jo'one ma ba jna'objey sba a, jauk me to te mach'a la stikunon tel ta yak'el te ich' ja'e jich la yalbon: Te mach'a ya awil te ya xko tel ta stojol te Ch'ul Espiritue sok te ya x-ain ta stojole, ja me te mach'a ya yak' ich' ja' ta swenta te Ch'ul Espiritue. ³⁴Te jo'one la jkil sok ta smelelil testigo k'op ya jkal, ja in to ja te Snich'an te Diose."TE SBABIAL NOPOJELETIKE³⁵Ta yan k'aalil, te Juane sjoinoj cha' tul te nopojeletik yu'une,³⁶la yil te yak ta k'axel bael te Jesuse, jich la yal: "¿Ilawilik, te Alal-Chij yu'un te Diose!"³⁷Te k'alal la yayik stojol te cha'tul nopojeletik te beluk la yal te Juane, la st'unik bael te Jesuse. ³⁸Jich yu'un te Jesuse la sut sba jich la yil te yak ta t'unel tele, jich la yaltilebey: "¿Beluuk ya aleik?" jich la sutik: "Rabí (te ya sk'an yal maestro), ¿banti nainemat?"³⁹Jich la yaltilebey: "La'ik jich ya awilik." Jich bajt'ik la yilik te banti naineme; jich jilik sok ta sunal k'aal, melel chanebix ora smalel a te k'aale.⁴⁰Ay tul ta xcha'tulul te la yayi stojol k'opoj te Juane sok te la sts'aklin bael te Jesuse ja te Andrés, te sbankil te Simón Pedro. ⁴¹Ja neel la sta te sbankil Simón, jich la yalbey: "La jtatikix te Mesiasé" (te ja ya sk'an yal Cristo). ⁴²Jich la yik' bael ta stojol te Jesuse. Te Jesuse la yil, sok jich la yalbey: "Ja'at Simón, te snich'anat te Juane. Te ja'ate ya awich' ak'beyel abiil Cefas" (te ja ya sk'an yal Pedro).TE JESUSE LA YIK' TE FELIPE SOK TE NATANAEL⁴³Ta yan k'aalil, te k'alal k'an lok'ok bael te Jesús ta Galilea, la sta te Felipe jich la yalbey: "T'unawon."⁴⁴Te Felipe ja slumal te Betzaida, te janix slumal te Andrés sok te Pedro. ⁴⁵Te Felipe la sta sba sok te Natanael jich la yalbey: "La jtatikix te mach'a ts'ibubil jilel sk'oplal yu'un te Moisés ta bay mantalil sok nix te beluk la yal te alwanejetike, ja te Jesús, te snich'an José te talem ta lum Nazaret."⁴⁶Te Natanael la yalbey: "¿Ay ba beluk lek ya xlok' tel ta lum Nazaret?" Te Felipe la yalbey: "La' ilawil." ⁴⁷Te Jesuse la yil te Natanael te yak ta noptsajel tel ta stojol jich la yal: "¿Ilawilik, tul smelelil israelita, te ma sna' lo'liwaneje!"⁴⁸Te Natanael la yalbey: "¿Banti la ana'bon jba?" te Jesuse jich la sut sok jich la yalbey: "Jkilojatix a te ma to yik'ojat tel a te Felipe, te k'alal ayat ta banti yanil steel te higo-te'e, la jkilat."⁴⁹Te Natanael jich la yal: "¿Rabí, ja'at Snich'anat te Diose! ¡ja'at muk' ajwalilat yu'un te Israel!"⁵⁰Te Jesuse jich la yal: "¿Ja ba yu'un te la jkalbat: Te la jkilat ta yaninal steel te higuerae, ja ba la ach'uun yu'un? k'axem to xan jich ya awil ta patilal." ⁵¹Jich la yal xan te Jesuse: "Jamal ya jkalbeyex: Ja me awilik te ya xjam te ch'ulchane, sok te ch'ul abatetik yu'un te Diose ya me xmoik bael sok ya me xkoik tel ta stojol te Nich'anile."

2 TE NUJP'INEL TA LUM CANÁ¹Yoxebalix k'aal xk'axel a, la yich' pasel jun k'in yu'un nujp'inel ta lum Caná te ay ta sk'inale Galilea, sok te sme' te Jesuse le' ay a. ²Te Jesús sok te nopojeletik yu'une, la yich'ik ik'el ta jun nujp'inel.³Te k'alal laj te

yalel te vinoe, te sme' te Jesús jich la yalbey: "Mayukix te yalel te vino te ya yuch'ike." ⁴Te Jesús la yal: "Ants, ¿bistuuk te ya xtalat ta jtojole? Ma to xk'ot sk'alel te jich ya jpase. ⁵Te sme' te Jesús jich la yalbey te abatetike: "Chikan beluk ya yalbeyexe, pasaik me." ⁶Le' ay wakeb yawil ja' te pasbilik ta ton, te ya xtuun yu'unik swenta yu'un te ya sap sbaik te judioetik te k'alal ya spasik te k'ine; ta ju jun yawil ja' ya x-och ta oxwinik sok ta jo'lajun wak winik litros te ja'e. ⁷Te Jesús la yalbey te abatetike: "Nojesaik te yawil ja'etik sok ja'." Jich la snojesik k'alal ta sti'il. ⁸Te Jesús jich la yalbey te abatetike: "Lok'esaik tel xujt'uk sok ak'beyaik te mach'a swenteinoj te k'ine." Jich la spasik. ⁹Te mach'a swenteinoj te k'ine te k'alal la yuch' xujt'uk te ja' te k'atbujemix ta vinoe sok te ma sna'oj stojol te banti tale (jauk me to te abatetik te la slok'esik te ja'e, sna'ojik stukelik). Jich yu'un la yik' tel te winik te mach'a ya xnujpine. ¹⁰Sok jich la yalbey: "Spisil winiketik ja ya yak' neel ta uch'el te lekil vinoe, te k'alal yuch'ojikix bayal a, ja ya yak' ta uch'el te vino te pek'el stojole. Jauk me to te ja'ate ja la ak'ej te lekil vino ja to ta slajibal." ¹¹Ja sbabial la yak' ta ilel yu'el te Jesús ta lum Caná te ay ta sk'inal Galilea, jich la yak' ta ilel te yutsilale, sok te nopojeletik yu'une la xch'uunik. ¹²Ta patil, te Jesús, sok te sme'e, sok te yijts'nabe, sok te nopojeletik yu'une, koik bael ta Capernaúm le' jilik che-oxeb nax k'aal a. TE JESÚS LA YUTSTES TE TEMPLOE ¹³Nopol ya staix yorail a te sk'in te pascua yu'un te judioetike, te Jesús mo bael ta Jerusalén. ¹⁴Te k'alal k'ot ta templo, le' k'ot sta a te chon alal-wakaxetike, te chon tunim chijetike, te chon tsumutetike sok te jel-tak'inetike le' nakatik a. ¹⁵Te Jesús la stsak tel cha'ox lijk' ch'ajan la spas ta chikote swenta yu'un la stentiley lok'el ta templo te chonbajeletike, sok nix uuk te tunim chijetike sok te alal-wakaxetike. La sbusk'inbey bael te stak'in te jel-tak'inetike sok la skotbinley bael te swe'balteike. ¹⁶La yalbey te chon ts'umutetike: "Lok'esaik bael te abilukik, ma me xa k'atbunik ta ch'iwich te sna te jtate. ¹⁷Te nopojeletik yu'une tal ta yot'anik te jich ts'ibubile: "TE XK'UXUL JKOT'AN YU'UN TE ANAE JICH TE BIT'IL K'AJK' TE YA XCHIK'ONEJ." ¹⁸Jich yu'un te wolwanej judioetik la sjojk'ibeyik: "¿Beluuk senyail ya awak'botik jkiltik yu'un te beluk yakat ta spase?" ¹⁹Te Jesús la sut: "Jinaik jai templo to, sok ta yoxebalan k'aal ya jcha' jpas." ²⁰Jich yu'un te wolwanej judioetik la yalik: "K'ax wakeb yoxwinik(46) ja'wil te pastaj jku'untik te temploe, ¿Bit'il me ya xju' awu'un te ja'at te ya acha' apas ta oxeb nax k'aale?" ²¹Jauk me to ja yak ta yalbeyel sk'oplal a te sbak'etale. ²²Jich yu'un te k'alal la yich' cha'kuxesele, te nopojeletike jul ta yot'anik te jich la yal jilel te Jesuse, jich la xch'uunik xan te sk'op te Diose sok te sk'op te Jesús te beluk la yal jilele. TE JESÚS YA SNA'BEY YOT'AN SPISIL TE ANTS-WINIKETIKE ²³Jich yu'un te k'alal ay ta Jerusalén te Jesús ta swenta k'in pascua, te k'alal ay a te k'ine, bayal mach'a la xch'uunik te sbiile, ta skaj te la yilik te senyailetik te la spas te Jesuse. ²⁴Jauk me to te Jesuse ma la xch'uunbey te ants-winiketike meel sna'objey te yot'anike. ²⁵Meel ma yejt'aluk te ya x-albot te bi yilel te yot'an te ants-winiketike. Meel sna'oj spisil te beluk ay ta yot'an te ants-winiketike.

3 JESÚS SOK NICODEMO ¹Jich yu'un ay tul fariseo winik te sbiil Nicodemo, ja wolwanej yu'un te judioetike. ²Jai winik lo tal ta ajk'ubal ta sk'oponel te Jesús sok jich la yalbey: "Rabí, ya jna'tik te ja stikunojat tel ta bijteswanej te Diose, Meel mayuk mach'a ya xju' yu'un spasel te senyailetik te ya apase, teme ma ba joinbil yu'un te Diose." ³Te Jesús jich la yalbey: "Jamal ya jkalbat, te mach'a ma xbejk'aj ta yan buelta, ma stak' ya yil te ajwalinel yu'un te Diose." ⁴Te Nicodemo jich la yal: "¿Bit'il me ya xju' xcha' xbejk'aj te mach'a mamalixe? ¿Ya ba xju' x-och xan ta xch'ujt' te sme'e sok te ya xcha' xbejk'aje? ¿Ya ba xju'?" Te Jesuse jich la yalbey: "Jamal ya jkalbat, te mach'a ma xbejk'aj ta swenta ja' sok ta swenta Espiritu, ma xju' yu'un ya x-och ta bay ajwalinel yu'un te Diose. ⁵Meel te mach'a bejk'ajem nax ta swenta sbak'etale, ch'ich'-bak'et nax, yan te mach'a bejk'ajem ta swenta Espiritu ja kuxulik ta swenta te Espiritue." ⁶Ma me yanuk nax k'inal ya awaiy yu'un te beluk la jkalbate: "Ya me sk'an ya xcha' bejk'ajat. ⁷Te ik'e chikan banti ya sk'an xbajt' sok ya awaiybey stojol te sk'ope, jauk me to ma ana' te banti ya xtale sok te banti ya xbajt'e. Jich k'oem te mach'atik bejk'ajemix ta swenta te Espiritue." ⁸Te Nicodemoe la sut sok jich la yalbey: "¿Bit'il ya xk'ot ta pasel in to? ⁹Te Jesuse jich la yalbey: "¿Ja'at te bijteswanejat ta Israel jauk me to ma ana'bey sk'oplal in to? ¹⁰Jamal ya jkalbat, ja me ya jkaltik te beluk jna'ojtike, sok ja me ya jcholbeytik sk'oplal te beluk jkilojtike. Jauk me to te ja'exe ma awich'ik ta muk' te beluk ya jkaltike. ¹¹Teme ma ach'uunik te beluk swenta nax te balumilal te ya jkalbeyexe, ¿Jauk to ba ya ach'uunik te me ya jkalbeyex te beluk swenta yu'un te ch'ulchane? ¹²Mayuk mach'a moem bael ta ch'ulchan janax te mach'a koem tel ta ch'ulchane: Ja te Nich'anile. ¹³Jich bit'il te Moisés te la sjip'an te chan ta bay jochol takin k'inal, janix jich uuk ya yich' jip'anel te Nich'anile ¹⁴swenta yu'un spisil te mach'a ya xch'uune, ya me xkuxin sbajt'el k'inal. TE XK'UXUL YOT'AN DIOS TA SWENTA TE BALUMILALE ¹⁵Meel te Diose bayal k'ux la yaiy ta yot'an spisil te ants-winiketike, jich yu'un la yak' te jip tul Snich'an, swenta yu'un spisil te mach'a ya xch'uune, ma ba ya xljaj, jich ay xkuxinel ta sbajt'el k'inal. ¹⁶Ma jauk la stikun tel ta balumilal te Snich'an yu'un te ya yak' ta lajel yu'un te smulike, ja la stikun tel yu'un te ya skoltey te ants-winiketike. ¹⁷Te mach'a ya xch'uune ma x-ak'ot ta lajel stukel, yan te mach'a ma xch'uune ya xljajik, meel ma ya xch'uunik te sbiil te tul Snich'an te Diose. ¹⁸Jich yu'un ay ich'el ta k'op: Meel te sakil k'inale talix ta baluminal jauk me to te ants-winiketike ma la sk'anik te sakil k'inale, ja la sk'anik xan te ik'al k'inale, ta skaj te malekuk te yat'elike. ¹⁹Meel spisil te mach'atik amen yat'elike ya yilayik te sakil k'inale sok ma xtalik ta sakil k'inal yu'un ma sk'anik te ya xchiknaj ta ilel te beluk maleluk yakalik ta spase. ²⁰Yan te mach'a ya spas te beluk smeilele, ya xtal ta sakil k'inal yu'un jich ya xchiknaj ta iilel te yat'elik te ya spasik ta swenta te Diose." TE JUAN AK' ICH' JA'E SOK TE JESUSE ²¹Ta patil, te Jesús sok te nopojeletik yu'une bajt'ik ta slumal Judea. Kax bayal k'aal te le' ayik a sok la yak'ik ich' ja'. ²²Jich yu'un, te Juane yak ta yak'el ich' ja' uuk ta bay Enón, te nopol yiluj sba sok te Salim, Meel bayal ja'etik le'a. Te ants-winiketike talik ta stojol jich la yak'bey yich'ik ja', ²³meel ma to ochemuk ta chukel a te Juane. ²⁴Jich yu'un te nopojeletik yu'un te Juane jajch'ik ta tulan k'op sok tul judio, ta swenta te bit'il ay sk'oplal te utstesele, yu'un jich ya stak' xtalik ta stojol a te Diose. ²⁵Jich bajt'ik ta stojol te Juane sok la yalbeyik: "Rabi, te mach'a a joinej ta bay mech' ja' Jordan, te la awalbotik sk'oplale, yak ta yak'el ich' ja' sok spisilik yakalik ta bael ta stojol." ²⁶Te Juane la yal: "Mayuk beluk ya yich'

ak'beyel te tul winik teme ma jauk ya yich' ak'beyel tel koel ta k'alal ch'ulchan. ²⁸Ja'ex nix ya stak' ya awalik te beluk jkalojixe: "Te ma ba jo'on te Cristoe," yu'un jich la jkal: "Jo'on tikunbilon tel ta sneelal."²⁹Te yiname ja yu'un te smamlale. Yan te mach'a sjoy sba sok te smamlale te ay ta sts'eele, te k'alal ya yaiybey stojol te sk'ope binax yot'an yu'un. Jich nix uuk, bayal sbujts' jkot'an yu'un. ³⁰Jich me ya sk'an xk'ot ta pasel te ja ya xmuk'ub sk'oplal stukele, yan te jo'one ya me xljaj jk'oplal jtukel. TE MACH'A TALEM TA KAJALE ³¹Te mach'a talem ta kajale, ja kajal xan yu'un spisil te beluk aye. Yan te mach'a yu'un te balumilale, ja yu'un te balumilale sok ja ya xk'opoj yu'un te beluk ay ta balumilale. Te mach'a talem ta ch'ulchane, ja kajal yu'un spisil te beluk aye. ³²Ja ya yal te beluk yiloje sok te beluk yaijoj stojole, jauk me to mayuk mach'a ya xch'uunbey te beluk ya yale. ³³Te mach'a ya xch'uunbey te beluk ya yale, ja ya yal te ja smeilelil te Diose. ³⁴Melel te mach'a tikunbil tel yu'un te Diose, ja me ya yalbey sk'op te Diose. Melel ma bisbiluk nax ya yak' stukel te Espiritue. ³⁵Te Tatile kux ya yaiy ta yot'an te Nich'anile sok la yak'bey ta sk'ab spisil te beluk aye. ³⁶Te mach'a ya xch'uun te Nich'anile ay xkuxlejal sbajt'el k'inal, yan te mach'a ya xk'axinteybey smantal te Nich'anile ma ba ya yil te kuxinele, ja ay ta stojol te yilimba te Diose."

4 TE JESÚS SOK TE SAMARITANA ANTSE' Jich yu'un te k'alal la sna' stojol te Jesús te bit'il la yaiyikix stojol te fariseoetik te bayalix te nopojeletik yu'une sok te k'ax jich yak ta yak'el ich' ja' te bit'il te Juane. ²(Jauk me to ma jauk ya yak' ich' ja' te Jesuse, ja ya yak' ich' ja' te nopojeletik yu'une). ³Lok' bael ta Judea cha' bajt' ta bay sk'inal Galilea. ⁴Jauk me to puersa k'ax ta bay sk'inal Samaria. ⁵Jich yu'un te Jesús k'ot ta jun pam lum ta sk'inal Samaria, te Sicar sbiile, te nopol yiloj sba sok te sejp' sk'inal Jacob te la yak'bey te snich'an José. ⁶Te le' ay a te pozo yu'un te Jacobe. Te Jesuse lubenix yu'un a te bayal beene jich yu'un najk'aj ta nopol pozo. Nopol staix a te olil k'aale. ⁷Tal tul samaritana-ants yu'un tal slok'es bael ja', te Jesús jich la yalbey: "Ak'bon jkuch' xujt'uk ja'." ⁸Yan te nopojeletik yu'une bajt'ik ta smanel we'elil ta bay muk'ul lum. ⁹Jich te samaritana-antse la yalbey te Jesuse: "¿Bin yu'un ya ak'anbon ja' awuch' melel te ja'ate judio-winikat yan te jo'one samarita-antson?" melel te judioetike sok te samaritanoetike ma ba lek ya yil sbaik. ¹⁰Te Jesús la sutbey te antse: "Te yakuk ana' stojol te beluk ya sk'an yak'bat amajt'anin te Diose, sok te yakuk ana'bey sba te mach'a yak ta sk'oponbelate sok te jich ya yalbate: Ak'bon jkuch' ja', te ja'ate ya me ak'anbey ja' te jichuke, sok jich me ya yak'bat awuch' te kuxul ja' stukele."¹¹La sut te antse: "Kajwal, mayuk beluk ya stak' ja lok'estel a te ja'e, sok mero najt' koel te pozoe. ¿Banti ayix awu'un a te kuxul ja'e? ¹²¿Yu'un ba muk' xan ak'oplal a te bit'il te jtatik Jacob, te la yak'botik jilel te pozo te banti la yuch' ja' sok te snich'nab, sok te xchambalame?"¹³Te Jesús la sut: "Spisil te mach'atik ya yuch'bey yalel te pozo to ya xcha' yaiyik takin ti'il, ¹⁴yan te mach'a ya yuch' te ja' te ya jkak' jtukele, mayuk bin ora ya xtakinaj xan sti'ik yu'un. Melel te ja' te ya jkak' jtukele, jich ya xk'ot te bit'il slok'ib ja' te ya x-okin swenta kuxlejal sbajt'el k'inal."¹⁵La yal te antse: "Kajwal, ak'bon te ja' te ya awale jich me ma ba xtakinaj xan te jkot'ane, sok ma ba ya xtalon xan jlok'es ja' le' to."¹⁶Te Jesús la yalbey: "Baan, ik'a tel te amamlale, sok sujt'antel le' to."¹⁷Te antse la yal: "Mayuk jmamlal." Te Jesuse la sut: "Melel awal te mayuk amamlale, ¹⁸Melel jo' tulix winiketike te la amamlaline, sok te mach'a awik'oj aba sok ta ora to, ma jauk amamlal. Te beluk la awale melel nix a."¹⁹La yal te antse: "Kajwal, ya jkil te alwanejat yu'un te Diose. ²⁰Te me'el-tatiletik jku'untike le' la yich'ik ta muk' te Dios ta bay wits to, jauk me to te ja'ex te judioexe ya awalik te le' ya sk'an x-ich'ot ta muk' te Dios ta bay Jerusalén."²¹Te Jesús la yalbey: "Ants, ch'uuna te beluk ya jkalbate, ya me sta yorail te ma ba ya awich'ik ta muk' te Tatil ta bay wits sok ta bay Jerusalén. ²²Te ja'ex ma ana'bey sbaik te mach'a ya awich'ik ta muk'e. Yan te jo'otike ya jna'tik te mach'a ya jkich'tik ta muk'e, melel ja ta swenta te judioetik te ya xtal te kolele. ²³Jich yu'un ya sta yorail, sok yorailix, te mach'atik mero ch'uunjeletike ya yich'ik ta muk' ta Espiritu sok ta smeilelil te Tatik Diose, melel ja ya sle te Tatik Dios te mach'atik jich ya yich'ik ta muk'e. ²⁴Te Diose ja Espiritu, jich yu'un te mach'atik ya yich'ik ta muk'e ya me sk'an ya yich'ik ta muk' sok Espiritu sok smeilelil."²⁵Te antse la yal: "Ya jna' te ya xtal te Mesíase, te sbiilinoj te Cristoe. Te k'alal ya xtale, ya me yalbotik kaiyitik spisil stukel."²⁶Te Jesuse la yal: "Jo'on, te mach'a yak ta sk'oponbelate."²⁷Jich julik tel te nopojeletik yu'une. Oranax kaj sjojk'ibey sbaik te bistuk yak ta ayej te Jesús sok te tul antse, jauk me to mayuk mach'a la sjojk'ibey: "¿Beluuk ya ak'anbey?" sok "¿Bistuuk te yakat ta ayej soke?"²⁸Jich yu'un te antse la yijtey jilel te sk'ibe, jich sujt' bael ta bay muk'ul lum, sok ba yalbey te ants-winiketike. ²⁹La'ik, konik jkiltik tul winik te la yalbon spisil te beluk jpasoje ¿Ma ba jauk te Cristoe? ³⁰Jich te ants-winiketike lok'ik tel ta bay te muk'ul lume jich tal yilik te Jesuse.³¹Te k'alal baem a te ants ta bay te lume, te nopojeletik yu'une la yalbeyik wokol te Jesuse jich la yalbeyik: "Rabí, we'an xujt'uk."³²Jauk me to, la yaltilebey: "Ay jkich'oj jun we'elil te ma ana'obey sbaik."³³Jich yu'un, te nopojeletike kaj yalbey sbaik: "¿Yu'un ba ay mach'a ich'botel swe'el yu'un?"³⁴Te Jesuse la yal: "Te jwe'ele ja te ya jpasbey te sk'anjel yot'an te mach'a la stikunon tele sok te ya jlajinbey spasel te yat'ele."³⁵¿Ma ba ya awalik: Ay to xan sk'an chaneb u te k'ajoje? Ya jkalbeyex: "¿Tuya moel te asitik ta yilel te k'altike, yijubenix. Ya sk'anix k'ajel! ³⁶Te mach'a ya yaiy k'ajoje ya me x-ak'bot stojol sk'ab yu'un, sok ya me stsobey sit yu'un kuxinel sbajt'el k'inal, jich yu'un te mach'a ya yaiy awale sok te mach'a ya yaiy k'ajoje pajal me ya sbujts'naj yot'an yu'un."³⁷Melel te beluk ay ta alele: "Ay tul te mach'a ya yaiy awale sok ay tul te mach'a ya sk'aje. ³⁸Te ja'ex la jtikunatik bael ta sk'ajel te banti ma jauk la awaiy at'ele. Yantik mach'a at'ejemik le' a, melel ja ochemex ta bay te yat'elike."³⁹Bayal te samaritanoetik te le' ayik ta bay te lume la xch'uunik te Jesús ta swenta te ants te la xchol te beluk albot yu'une: "La yalbon spisil te beluk jpasoje."⁴⁰Jich yu'un te k'alal talik ta stojol Jesús te samaritanoetike, la yalbeyik wokol te yakuk xan xil le'a, jich jil chebuk k'aal le'a te Jesuse.⁴¹Jich bayal xan mach'atik la xch'uunbeyik te beluk la yal te Jesuse. ⁴²Jich yakalilik ta yalbeyel te antse: "Ma jauk nax ya jch'uuntik te beluk la awale, melel jo'otik la jkaiyitikix stojol te sk'ope, sok ya jna'tikix ta smeilelil te ja koltaywanej yu'un te balumilale." TE JESÚS LA SKOLTAY TE SNICH'AN TE TUL WOLWANEJ SOLDADO ⁴³Te k'alal k'ax te cheb k'aale, lok' tel te Jesús ta bay te lume jich bajt' ta Galilea. ⁴⁴Melel janix la yal ta jamal te Jesús te ma x-

ich'ot ta muk' ta slumal te tul alwanej yu'un te Diose.⁴⁵Te k'alal k'ot ta bay lum Galilea, binax yot'anik ba staik tel te Jesús te galileoetike. Melel la yilik te beluk k'ot ta pasel te k'alal yorail k'in pascua, ta Jerusalén, jich le' la yilik a te beluk la spas te Jesús ta yorail k'in.⁴⁶Jich cha' bajt' xan te Jesús ta lum Caná te ay ta sk'inal Galilea te bay la sk'atbun ta vino te ja'e. Ay tul winik te ay tulan yat'el yu'un te muk' ajwalile te ay ta chamel tul snich'an ta bay lum Capernaüm.⁴⁷Te k'alal la yaiy stojol te k'ot te Jesús ta bay Galilea melel tal ta Judea, bajt' ta stojol te Jesús sok la yalbey wokol te yakuk kouk bael ta sna swenta yu'un yakuk skoltey ta chamel te snich'an melel yakix ta lajel a.⁴⁸Te Jesuse la yal: "Te manchuk ya awilik te senyailetik sok te chajp' at'eliletike, te ja'exe ma ba ya ach'uunik te jichuke."⁴⁹La yal te mach'a tulan yich'oj yat'ele: "Kajwal, la' ta ora melel ma to be lajem te jnich'ane"⁵⁰Te Jesuse la yal: "Baanix ta ana; te anich'ane kuxul." Te winike la xch'uun te beluk la yal te Jesuse jich bajt' ta ora.⁵¹Te k'alal yak ta koel bael a te winike, tal ta tael bael yu'un te yaj abatetike, jich la yalbeyik, te anich'ane kuxul sok kolemix.⁵²Jich la sjojk'iy yaiy te jayeb ora te kaj ta lekubele. Jich la yalik: "Ajkbey, jun ora smalel k'aal a te lamaj te sk'aale."⁵³Jich yu'un la sna' stojol te stat te kerem te jich nix ora a te la yal te Jesuse: "Te anich'ane kuxul." Jich la xch'uun sok sunal te snae.⁵⁴Ja in to ja xchebal senyail te la spas te Jesús te k'alal sujt' tel ta Judea melel ayix ta sk'inal Galilea.

5 TE WINIK TE LAJEM YIP YOK-SK'AB TA BETESDA¹Ta patil, la sta yorail te k'in yu'un te judioetike, jich cha' mo xan bael ta Jerusalén te Jesuse.²Ta bay Jerusalén ay jun estankeil ja' te nopol yiloy sba sok te sti'il yochibal chijetike, te estankeil ja'e, ja sbiil ta hebreo k'op Betesda, ay joeb ta tsal yaxinal ta sjoyobal.³Tsobol chameletik chawatik le' ta bay te yaxinale, ay ma'sitetik, sok koxoetik sok te mach'atik lajem yip yok-sk'abike, yakalik ta smaliyel te bit'il ya stij sba te ja'e.⁴Melel ay tul ch'ul abat ya xko tel, ya xtal stij te ja'e, te mach'a neel ya x-och ta ja' te k'alal yak ta stijbel sbae, ya xkol ta chamel, biluk chameliluk te yich'oje.⁵Ay tul winik le'a te ayix waxuklajuneb xcha'winik (38) ja'wil te ay ta chamele.⁶Te k'alal la yil te Jesús te wayal le'a te winike, sok te la sna' stojol te ayix bayal ja'wil te ay ta chamele, jich la yalbey: "¿Ya ba ak'an te ya xkolate?"⁷La yal te winik te ay ta chamele: "Kajwal, mayuk mach'a ay jku'un te ya yotseson ta estankeil ja' te k'alal ya skaj stij sba te ja'e. Te k'alal ya jk'an x-ochone, ay mach'a neel ya x-och bael ta ora."⁸Jesús la yalbey: "Jajch'an tel, tsaka te awaebe, sok beenan bael."⁹Ora nax kol te winike, la yich' bael te swaebe, sok jajch' ta beel. Ja sk'alelal a te ich' lewae.¹⁰Jich yu'un te judioetike, kaj yalbeyik te winik te kolemix ta chamele: "Ja sk'alelal ich' lewa to, ma spas te ya akuch te awaeb ta beele."¹¹La yal te winike: "Te mach'a la skoltayone, jich la yalbon: Ich'a bael te awaebe, beenan."¹²La sjojk'ibeyik: "¿Mach'a a te winik te jich la yalbate: Ich'a bael te awaeb sok beenan te xie?"¹³Jauk me to, te winik te kolemixe, ma la sna' te mach'a koltayot yu'une; melel te Jesuse muken abajt', jich la xch'ay sba ta yolik te ants-winiketike.¹⁴Ta patil te Jesús la sta sba sok te winik ta templo, jich la yalbey: "¿llawil, kolematix ta chamel! Ma me xa leuleyix xan amul, swenta yu'un ma me ayuk bi k'axem to xan jich ya xk'ot ta awenta."¹⁵Te winike ba yalbey yaiy te wolwanej judioetik te ja te Jesús te koltayok yu'une.¹⁶Ja swentail te la snutsik te Jesús te judioetike ta skaj te ja ta sk'alelal ich' lewa te jich la spase.¹⁷Te Jesús la sut sok jich la yal: "Te Jtate yak ta at'el ta ora to, janix jich uuk te jo'one yakon ta at'el."¹⁸Ja yu'un te judioetik te k'axem to xan la snopik te bi ya yutik ya smilik te Jesuse, melel ma jauk nax ya xk'axintay te sk'alelal te ich' lewae, sok nix uuk te la yal te ja stat te Diose, te pajal sok te Dios ta sk'opik.TULAN YAT'EL YICH'OJ TE NICH'ANILE¹⁹Te Jesús la yalbey yaiyik: "Jamal ya jkalbeyex: Te Nich'anile mayuk beluk ya spas ta stukel nax, Janax ya spas te beluk ya yil te ya spas te Tatile, janix jich ya spas uuk te Nich'anile.²⁰Melel te Tatile k'ux ta yot'an te Nich'anile, sok ya yak'bey yil spisil te beluk ya spase; sok ya to me yak'bey yil te beluk k'ax muk' xan ta pasale, jich me chajp'nax k'inal ya awaiyik yu'un a te ja'exe.²¹Melel te Tatik Diose ya xcha' xkuxes te aelmeletike sok ya yak'bey xkuxlejal, janix jich uuk te Nich'anile ya me yak'bey xkuxinel te mach'a ya sk'an yot'ane.²²Melel te Tatik Diose ma jauk ya sliikbotik jmultik, ja la yak'bey ta swenta te Nich'anile,²³swenta yu'un ya me yich'ik ta muk' te Nich'anile jich bit'il ya yich'ik ta muk' te Tatile. Te mach'a ma yich' ta muk' te Nich'anile, janix me jich ma yich' ta muk' te Tatil te tikunbil tel yu'une.²⁴Jamal ya jkalbeyex, te mach'a ya yaiybon stojol te jk'ope sok te ya xch'uun te mach'a la stikunontele, ay me xkuxinel ta sbajt'el k'inal sok ma me ya x-ak'otik ta castigo, mayukix ta swenta lajel, janax ay ta swenta kuxinel.²⁵Jamal ya jkalbeyex, ya me sta yorail, sok yorailix in to, te aelmeletike ya me yaiybeyik stojol te sk'op te Snich'an te Diose, sok te mach'a ya yaiyik stojole ya me xkuxinik.²⁶Melel te Tatil te kuxul ta stukel naxe, janix jich uuk te Nich'anile yak'objey xkuxinel ta stukel nax uuk.²⁷Te Tatile yak'objey tulan yu'el ta slikel te mulile melel ja Nich'anil.²⁸Ma me chajp'uk nax k'inal ya awaiyik yu'un, melel ya me sta yorail te mach'atik ayik te mukenaletike ya me yaiybeyik te sk'ope²⁹sok ya me xlok'ik tel ta mukenaletik spisil te mach'atik lek la spasik te yat'elike, ya me xcha' kuxik ta sbajt'el k'inal, yan te mach'atik ma lekuk yat'elike ya me xcha' kuxik yu'un te ya yich'ik castigo ta sbajt'el k'inal.TE TESTIGOETIK YU'UN TE CRISTOE³⁰Te jo'one mayuk beluk ya xju' jku'un spasel ta jtukul nax. Ya jkaiy chajp'anwanej jich te bit'il ya jkaiy stojole, sok toj te beluk ya jkal ta chajp'anwaneje, melel ma jauk ya jle te sk'anjel jkot'an jtukele, ja ya jpasbey sk'anjel yot'an stukel te mach'a la stikunontele.³¹Teme jo'on ya jkal jk'oplal ta jtukul naxe, mayuk sk'oplal te beluk ya jkale.³²Jauk me to, yan mach'a te ya xcholbon jk'oplal ta testigo k'op, ya jna' stojol te smelelil te ya yalbon jk'oplale.³³Te ja'exe la atikunik tel abatetik ta stojol te Juane, jich la yalbatik te beluk smelelile.³⁴Jauk me to ma yejt'aluk te ya yalik testigo k'op te ants-winiketik ta jwentae. Ja ya jkal yu'un ta swenta te ya xkolexe.³⁵Te Juane jich k'ot ta atojolik te bit'il luz te ya xleme sok te ya xchiknaj k'inal yu'une, sok te ja'exe bujts'naj awot'anik yu'un te luz jun cheb nax k'aal.³⁶Jauk me to te testigo jku'une ja kajaal xan ay sk'oplal te bit'il yu'un te Juane, melel te at'elil te yak'objon jpas te Jtate, te janix ya jpase, ja testigo ya xk'ot ta jtojol, te ja te Jtat te la stikunontele.³⁷Te Jtat te la stikunontele, janix testigo jku'un. Te ja'exe mayuk awaiyobjeyik stojol te sk'ope sok mayuk banti awilojik te bi yilele.³⁸Sok te ja'exe mayuk ta awot'anik te sk'ope, melel ma ba ya ach'uunik te mach'a la stikuntele.³⁹Te ja'exe ya anopileyik te beluk ts'ibubil jilele melel ya anopik te le' ya ataik te kolel ta sbajt'el

k'inale, janix te beluk ts'ibubil jilele te ja ya yak' testigo k'op ta jtojole, ⁴⁰sok te ja'exe ma ak'anik xtalex ta jtojol yu'un te ayuk akuxinelik ta sbajt'el k'inale.⁴¹Te jo'one mayuk sk'oplal jku'un te ya yich'onik ta muk' te ants-winiketike, ⁴²melel ya jna' te bit'il ay te awot'anike te ma k'uxuk ya awaiyik ta awot'anik te Diose.⁴³Talon ta sbiil te Jtate jauk me to te ja'exe mayuk sk'oplal ta awot'anik stukel. Teme tal yan mach'a ta swenta sbiil naxe, te ja'exe ya ach'uunik. ⁴⁴¿Bit'il k'an ach'uunik te ja'exe melel janax ya ak'anik te ich'el ta muk' yu'un te yantike, jauk me to ma jauk ya aleik te ich'el ta muk' te ya yak' te Diose?⁴⁵Ma me akuyik te jo'on ya jkalbeyex amulik ta stojol te Jtate. Te mach'a ya yalbeyex te amulike, ja te Moisesse, te ja smuk'ulinej awot'anike. ⁴⁶Teme la ach'uunik te Moisesse, ya ach'uunonik uuk te jichuke melel janix la sts'ibuy ta jun te jk'oplale. ⁴⁷Teme ma la ach'uunik te beluk la sts'ibuy jilele, ¿Bit'il me ya ach'uunik te beluk ya jkale?"

6 LA YICH'IK MAK'LINEL JO' MIL TA TUL WINIKETIK¹Ta patil te k'alal k'axix spisil a in to, te Jesuse bajt' ta bay jeich' mar yu'un Galilea, te janix sbiilinoj mar yu'un Tiberias. ²Bayal ants-winiketik la sts'aklinik bael te Jesuse, ta skaj te bayal senyailetik yak ta spasel melel yak ta skoltayel spisil te mach'atik ayik ta chamele. ³Te Jesuse mo bael ta wits sok la snajk'an sba le'a sok te nopojeletik yu'une. ⁴(Jich yu'un nopol ayix a te we' waj te mayuk slevaduraila ja te sk'in yu'un te judioetike.) ⁵Te k'alal la stoy moel sit te Jesús la yil te bayal ants-winiketik te yak ta tael ta stojole, jich la yalbey te Felipee: "¿Banti ya stak' xba jmantik tel kaxlan waj te ya jkak'beytik swe'ike?" ⁶(Jauk me to te Jesuse jich la yal yu'un ya spas ta prueba te Felipee, yu'un sna'ojix a te beluk ya spas stukele.) ⁷Te Felipee jich la yal: " Te ayuk lajunwinik (200) denario-tak'in te ya jmantik a te waje, manchuk me xujt'nax ya jkak'beytik a, ma tik'uk ya swe'ik a." ⁸Ay tul nopojel yu'un, ja te Andres sbiile, te ja yijts'in te Simón Pedroe, jich la yalbey te Jesuse: ⁹"Ay tul ch'in kerem le' in to te yich'oj jo' pejch' kaxlan waj sok cha' koj' chay, jauk me to ¿Bit'il ya sts'akajik a melel bayalik?"¹⁰Te Jesús jich la yal: "Albeyaik jai ants-winiketik to te yakuk snajk'an sbaik koele." (Ayix bayal aketik le'a.) Jich najk'ajik koel te ants-winiketike, ay niwan jo' mil(5,000) winiketik le'a. ¹¹Jich yu'un, te Jesús la stsak te jo' pejch' kaxlan waj te k'alal laj yot'an ta yal wokol, la yak'bey te mach'atik nakatike, janix jich la spas sok te chayetike, chikan te bit'il la sk'an swe'ike. ¹²K'alal noj xch'ujt'ik, te Jesuse la yalbey te nopojeletik yu'une: "Tsobaik tel te jayeb xan xejt'lekal te jile, jich me mayuk beluk ya xch'ay jilel a."¹³Jich la stsobik, lajcheyeb moch te jil te xejt'lekal waj te la swe'ik te joeb nax ta sbabiale; ja te sobrail te jil yu'unik te mach'atik we'ike. ¹⁴Jich yu'un, te winiketik te k'alal la yilik jai senyail in to te la spas te Jesuse jich la yalik: "Ta mero smeletil janix a te alwanej te yakotik ta smaliyel te ya xtal ta balumilale."¹⁵Te k'alal la sna' stojol te Jesús te k'anuk yich' ik'el baele sok te k'anuk yich' ak'el ta muk' ajwalile. Lok' bael stukel, bajt' ta yan buelta ta ba ay te witse.**TE JESÚS BEEN TA SBA TE MARE**¹⁶Te k'alal malix a te k'aale, te nopojeletike koik bael ta ti' mar. ¹⁷Ochik bael ta jun barca, bajt'ik ta lum Capernaúm. Ijk'ix a te k'inale sok te Jesuse ma to be k'oem a ta bay te nopojeletik yu'une. ¹⁸Tal tulan ik' sok te mare xtal-xbajt'nax. ¹⁹Ay niwanix joeb o wakebuk kilómetro sbaelkix a, la yilik te Jesús te yak ta beel ta bay sba te mare te k'alal la yilik te yak oxtajel bael ta ba ay te barcae, xiwik yu'un. ²⁰Jauk me to te Jesuse la yal: "jo'on! ma me xiwex" ²¹Jich la yik'ik moel sok yot'anik ta bay te barkae. Ajk'tonax abi k'otik ta bay te lum Capernaúm.**TE ANTS-WINIKETIK LA SLEIK TE JESUSE**²²Ta yan k'aalil, te tsobol ants-winiketik te jilik ta bay jeich' mar, la yilik te junax a te barcae sok la yilik te ma ba mo bael stukel te Jesuse, janax bajt'ik le'a te nopojeletik yu'une. ²³Jauk me to, ay cha'ox koj' barkaetik te k'otik ta bay lum Tiberias, te nopol yiloy sba sok te banti la swe'ik te kaxlan waje, te k'alal la yal wokol te Kajwaltike.²⁴Te k'alal la sna'ik stojol te tsobol ants-winiketik te Jesús sok nix te nopojeletik yu'une, te ma ba le' ayik a, ochik bael ta barkaetik sok bajt'ik ta bay lum Capernaúm ba sleik te Jesuse. **TE JESÚS JA WAJ YU'UN TE KUXINELE**²⁵Te k'alal la staik ta bay jeich' mar, jich la yalbeyik: "Rabi, ¿Bin ora julat le' in to?"²⁶Te Jesuse jich la yal: "Jamal ya jkalbeyex, te ja'exe ma jauk ya aleonik yu'un te senyailetik, ja ya aleonik yu'un te la awe'ik te kaxlan waje sok te bit'il noj ach'ujt'ik yu'une. ²⁷Ma jauk nax ya x-at'ejex yu'un te we'lil te ya xbolobe, jauk me ya x-at'ejex ta sleel te we'lil te ya yak' kuxinel ta sbajt'el k'inale, te ja ya yak'beyex te Nich'anile; melel te Tatik Dios ja yak'ojix te sello ta stojole."²⁸Jich yu'un te ants-winiketik jich la sjojk'ibeyik: "¿Beluuk ya sk'an jpastik yu'un te yakuk xju' jku'untik ta spasel te yat'el te Diose?" ²⁹Te Jesús jich la sut: "Ja in to ja yat'el te Diose: Te jauk ya ach'uunik te mach'a tikunbil tel yu'une."³⁰Jich yu'un la sutik: "¿Beluuk senyail ya apas jkiltik jiche, yu'un me jich ya stak' jkiltik sok jsitik sok jich ya stak' jch'uuntikat abi? ¿Beluuk me ya apas jiche?" ³¹Te jme'-jtatik ta namey k'inal la swe'ik te mana te k'alal ayik ta jochol takin k'inal, melel jich ts'ibulbil jilel: **TE DIOSE LA YAK'BEY SWE' WAJ TE KOEM TEL TA CH'ULCHANE.**³²Jich la yal te Jesuse : "Jich jamal ya jkalbeyex awaiyik, ma jauk te Moisés te la yak' te waj te koem tel ta ch'ulchane. Ja te Jtat te mach'a ya yak' te smeletil waj te koem tel ta ch'ulchane. ³³Melel te waj yu'un te Diose, ja te koem tel ta ch'ulchane sok te ja ya yak' kuxinel ta balumilale."³⁴Jich la yalik: "Kajwal, spisilik me ora ya awak'botik jai waj to."³⁵La yal te Jesuse: "Jo'on te waj te ya yak' kuxinele; te mach'a ya xtal ta jtojole mayuk bin ora ya yayi wi'nal, sok teme la xch'uunone mayuk bin ora ya yayi takin ti'il, ³⁶Jauk me to ya jkalbeyex ta smeletil, la awilonikix jauk me to ma ach'uunik. ³⁷Spisil te beluk ya yak'bon te Jtate ya me xtal ta jtojol, te mach'a ya xtal ta jtojole ma ba ya jba. ³⁸Melel te Jo'one koon tel ta bay ch'ulchan, ma yu'unuk te ja tal jpas te beluk sk'anjel jkot'ane, ja tal jpas te beluk ya sk'an yot'an te mach'a la stikunon tel koele. ³⁹Ja in to ja te sk'anjel yot'an te mach'a la stikunon koel tele, te manchuk ya xch'ayik te mach'a yak'ojbonix sok te jauk ya jcha'kuxes ta slajibal k'aale. ⁴⁰Ja in to ja sk'anjel yot'an te Jtate, te mach'a ya yil te Nich'anile sok te ya xch'uune, ya me sta xkuxinel sbajt'el k'inal sok ya me jcha' jkuxes ta slajibal k'aal."⁴¹Jich yu'un te judioetike kajik ta muken k'op melel la yal te Jesuse: "Jo'on te waj te koemon tel ta ch'ulchane."⁴²Jich la yalik: "¿Ma ba jauk snich'an te José te jna'objeytik sba sok nix te ya jna'beytik sba te sme'e? ¿Bit'il ay a te jich ya yal te ja koem tel ta ch'ulchane?"⁴³Te Jesús la yal: "Komabaikix ta muken k'op. ⁴⁴Mayuk mach'a ya stak' xtal ta jtojol teme ma jauk ya yik' tel te Jtat te tikunbilon tel yu'une sok ya me jcha'kuxes tel ta slajibal k'aal. ⁴⁵Ts'ibubil jilel yu'un te alwanejetike: "SPISILIK YA ME YICH'IK BIJTESEL YU'UN TE DIOSE." Spisil te mach'a ya yayibeyik stojol sk'op te Jtate sok

teme la snop le'a, ya me xtal ta jtojol.⁴⁶ Mayuk mach'a yiloj te Jtate, janax stukel te mach'a tikunbil tel koel yu'une.⁴⁷ Jamal ya jkalbeyex, te mach'a ya xch'uune, ay me xkuxinel sbajt'el k'inal.⁴⁸ Jo'on te waj yu'un te kuxinele.⁴⁹ Te ame'-atatik la swe'ik te maná ta bay jochol takin k'inal, jauk me to lajik bael.⁵⁰ Ja in to ja waj te koem tel ta ch'ulchan, te mach'a ya swe'e, ma ba ya xljaj.⁵¹ Jo'on te waj te kuxul te koem tel ta ch'ulchane. Te mach'a ya swe' jai waj to, sbajt'el k'inal ya xkuxin. Te waj te ya jkak'beyexe, ja te jbak'etale, te ya jkak' ta swenta te ayuk xkuxinel te balumilale.⁵² Te judioetik ilinik sok tulan jajch'ik ta k'op yu'un, jich la yalik: "¿Bit'il ya xju' ya yak'botik jwe'tik te sbak'etal jai winik to?"⁵³ Te Jesuse jich la yaltilebey: "Jamal ya jkalbeyex, teme ma ba la alajinik te sbak'etal te Nich'anile sok teme ma ba la awuch'beyik te xch'ich'ele, te ja'exe ma ba ya xkuxinex."⁵⁴ Te mach'a ya swe' te Jbak'etale sok te ya yuch' te Jch'ichele, ay me xkuxinel ta sbajt'el k'inal; sok ya me Jcha'kuses ta slajibal k'aal.⁵⁵ Melel te Jbak'etale ja lekil we'lil stukel, sok te Jch'ich'ele ja lekil uch'balil.⁵⁶ Te mach'a ya swe'bon te Jbak'etale sok teme la yuch'bon te Jch'ich'ele, k'axel ayix ta jtojol sok k'axel ayonix ta stojol uuk.⁵⁷ Jich te bit'il te Jtat te ya yak' kuxinel, te la stikunon tel koel sok te bit'il kuxulon ta swenta te Jtate; janix me jich uuk te mach'a ya swe'bon te Jbak'etale, janix me jich ya xkuxin ta jwenta.⁵⁸ Ja in to ja waj te koem tel ta ch'ulchane, ma jichuk te bit'il la swe'ik te ja me'-atatik ta namey k'inal sok te bit'il lajikix baele. Te mach'a ya slajin jai waj in to ya xkuxin sbajt'el k'inal."⁵⁹ Jich la yal te Jesús ta bay sinagoga te k'alal yak' ta bijteswanej ta bay lum Capernaúm. K'OPETIK SWENTA KUXINEL SBAJT'EL K'INAL⁶⁰ Jich yu'un te tsobol nopojeletik yu'une te k'alal la yaiyik stojol in to, jich la yalik: "Chujk'ul ta snopel te sk'ope; ¿Mach'a k'an k'otok ta yot'an?"⁶¹ Melel te Jesús la sna' stojol te muken k'op ayik te nopojeletik yu'une, te Jesuse jich la sjojk'ibey yaiyik: "¿Yu'un ba amen ya xk'ot ta awot'anik spasil in to?"⁶² Jich yu'un, ¿Axan teme la awilik te ya xmo bael te Nich'anil te banti ay ta neelal toe?⁶³ Ja te Espiritu te mach'a ya yak' kuxinele; Mayuk beluk ya xju' yu'un stukel te bak'ete. Te beluk la jkalbeyexe ja swenta espíritu, sok ja kuxinel stukel.⁶⁴ Jauk me to, ay cha'oxtulex te ma ba ya ach'uunike." Melel te Jesuse ta xjajch'ibal ta sna'ojix a te mach'atik ma xch'uunik sok te mach'a ya x-ak'ot ta k'abal yu'une.⁶⁵ Jich la yal: "Ja swentail te la jkalbeyex te mayuk mach'a ya xtal tuluk ta jtojol janax teme ja la yak' tel te Jtate."⁶⁶ Ja swentail in to te bayal nopojeletik te ma ba la st'unik xan bael te Jesuse.⁶⁷ Jich yu'un te Jesuse Jich la yalbey te lajcheytule: "¿Ya bal suj't'ex bael uuk te ja'exe?"⁶⁸ Te Simón Pedro jich la sut: "Kajwal, ¿Mach'a xan ya xbootik ta stojol? Melel ja'at nax awich'oj te k'op te ya yak' kuxinel ta sbajt'el k'inale,⁶⁹ sok te jo'otike xch'uunej jkot'antik sok jna'ojtik te ja'at te Chultesbilat yu'un te Diose."⁷⁰ Te Jesús la yal: "¿Ma ba jo'okon la jtsaex, te lajchaytulexe, sok ay tul abat yu'un pukuj ta awolilik?"⁷¹ Ja yak' ta yalbeyel sk'oplal te Judas, te snich'an Simón Iscariote, melel ja tul ta slajchaytulul te ja ya yak' ta k'abal te Jesuse.

7 MA CH'UUNOT YU'UN YIJTS'NAB TE JESUSE¹ Ta patil te k'alal pastaj spasil in to te Jesuse bajt' ta lum Galilea, jauk me to ma la sk'an bajt' ta Judea melel yakik ta sleel te judioetik yu'un te ya sk'an smilike.² Jich yu'un, te k'in yu'un te judioetike, te yu'un Nail wamaletike, nopolix yorail a.³ Jich yu'un te yijts'nabe jich albot yu'un: "Ijk'teya jilel jai lum to baan ta lum Judea, yu'un jich me ya stak' yilik te beluk ya xju' awu'un spasel te nopojeletik awu'une."⁴ Mayuk mach'a ay beluk muken ya spas teme ya sk'an ya yak' sba ta ilel ta bayuke. Teme jich ya apas spasil in to, ak'aba ta ilel ta stojol te balumilale.⁵ Melel te yijts'nabe ma ba xch'uunejik uuk.⁶ Jich yu'un, te Jesús jich la yal: "Ma to xk'ot te jkoraile, yan te ja'exe chikan beluk k'aalil lek awilik atukelik."⁷ Te balumilale ma stak' amen ya yilex te ja'exe, yan te Jo'one amen ya yilonik, melel ja ya jkal te beluk smelile, te ja amen te beluk ya spasike.⁸ Te ja'exe moanik bael ta banti yak' ta pasel te k'ine; Te Jo'one ma ba ya xboon melel ma to xk'ot te jkoraile."⁹ Te k'alal la yaltilebey spasil in to, jil ta banti lum Galilea. TE JESÚS TA BAY K'IN YU'UN NAIL WAMALETIK¹⁰ Jauk me to te k'alal bajt'ikix ta k'in a te yijts'nabe, jich mo bael uuk, jauk me to ma ba la yak' sba ta ilel, muken mo bael.¹¹ Te judioetike yakalik ta sleel ta banti k'in sok jich la yalik: "¿Banti ay te winike?"¹² Ay bayal ants-winiketike te yakalik ta ya'anel te Jesuse. Ay cha'ox tul te yakalik ta yalele: "Jai winik bi mero lek yot'an." Ay yantik jich yakalik ta yalele: "Ma lekuk, ja ya yik' bael ta ch'ayel te ants-winiketike."¹³ Jauk me to, muken yakalik ta ya'anel yu'un ja xi'ojik te judioetike.¹⁴ Te k'alal olil ayix a te k'ine, te Jesuse mo bael ta templo sok jajch' ta bijteswanej.¹⁵ Jich yu'un te judioetike chajp'nax la yaiyik stojol a te sk'ope jich la yalik: "¿Bit'il ay a te bayal sbijil jai winik to? Melel mayuk bay bijtesbil."¹⁶ Te Jesuse la sut sok jich la yal: "Te beluk ya jkak' ta nopele ma ba jo'on jk'op, ja yu'un te mach'a la stikunon tele."¹⁷ Teme ay mach'a ya sk'an spasbey te sk'anjel yot'an te Diose, ja me ya sna' stojol te bijteswaneje, teme ja talem ta stojol te Diose o teme janax yakon ta xcholel te jk'oplale.¹⁸ Te mach'a janax ya xchol te sk'oplale janax ya sle te yakuk yich' ich'el ta muk'e, jauk me to teme ay mach'a ya sle te ya yich' ich'el ta muk' te mach'a tikunbil tel yu'une, ja te winik bi ja smelil stukel, sok mayuk beluk amen ay ta yot'an stukel.¹⁹ Yu'un ba ma jauk la yak'batik mantalil te Moisesese? Jauk me to, ni tuluk ja ch'uunejik. ¿Bistuuk te ya ak'an amilonike?²⁰ Te ants-winiketike jich la yalik: "¿Ay pukuj ta awot'an! ¿Mach'aa te ya sk'an smilate?"²¹ Te Jesuse la sut sok jich la yal: "Junax te jkat'el la jpase, te ja'exe yanax la awilik yu'un a."²² Te Moisesese la yak' te circuncisione (ma jauk yu'un te Moisesese, ja yu'un a te sme'-stat ta nameye); sok te ja'exe ya awak'beyik circuncisión tul winik ta yorail ich' lewa.²³ Teme ay tul winik te ya yich' circuncisión ta sk'alelal ich' lewa, swenta yu'un te ma ya xk'axintaybeyik smantal te Moisesese, ¿bistuuk te ilinemex ta jtojol yu'un te la jkoltay tul winik ta sk'alelal ich' lewa?²⁴ Ma me jauk ya alikbeyik smul ta swentanax yu'un te bi yilele, toj me xa awaiyik chajp'anwanej." ¿MACH'AA TE CRISTOE?²⁵ Ay cha'ox tul te mach'atik ayik ta Jerusalén te jich ya yalike: "¿Ma ba jauk te winik to te yakalik ta sleel yu'un te ya sk'an smilike?"²⁶ Sok ilawilik, jamal ya xk'opoj stukel sok mayuk beluk ya yalbeyik. ¿Yu'un ba la xch'uunikix te ajwaliletik te ja te Cristoe?²⁷ Te jo'otike jna'ojtik te banti talem te winik to. Yan te k'alal ya xtal te Cristoe, mayuk mach'a ya sna' te banti ya xtale."²⁸ Te k'alal yak' ta bijteswanej ta templo te Jesuse tulan k'opoj sok jich la yal: "Te ja'exe ya ana'bonik jba sok ya ana'ik te banti talemone. Ma jauk sk'anjel jkot'an jtukel te talemone, jauk me to te mach'a la stikunon tele ja smelelil, te ma ba ya ana'beyik sbae."²⁹ Te jo'one ya jna'bey sba melel ja talemone ta swenta sok ja la stikunon tel."³⁰ La sk'an stsakik, jauk me to

mayuk ni tuluk yal sk'ab yu'un ma to xk'ot a te yoraile.³¹Jauk me to bayal ta tul te ants-winetik te la xch'uunike, sok jich la yalik: "Te k'alal ya xtal te Cristoe, ¿ya ba spas xan bayal senyailetik te bit'il yak ta spasel jai winik to? TE FARISEOETIKE LA STIKUNIK TA TSAKEL TE JESUSE"³²Te fariseoetike la yayik stojol te ay mach'atik yakalik ta muken k'op yu'un te beluk la spas te Jesuse, jich te wolwanej sacerdotetike sok te fariseoetike la stikunik bael kananetik yu'un ba stsakik te Jesuse.³³Jich yu'un te Jesuse jich la yal: "Te Jo'one joinejex to jun chebuk xan k'aal, jich me ya xboon ta stojol te mach'a la stikunon tele."³⁴Ya me aleonik jauk me to ma ba ya ataonik; te banti ya xboone ma stak' ya xbaatik le'a."³⁵Te judioetike jajch' sjojk'ibey sbaik: "¿Banti ya xbajt' jai winik to te ma xju' ya jtatik ta leele? ¿yu'un ba ja ya xba sjoin te griegoetik te chikanax banti ayike sok yu'un ba ya xba sbijtes te griegoetike?"³⁶¿Beluuk la sk'an yalbotik yu'un te beluk la yale: 'Ya me aleonik jauk me to ma ba ya ataonik; te banti ya xboone ma stak' ya xbaatik le'a?'³⁷TE JA' TE YA YAK' KUXLEJALE"³⁷Te k'alal jun xanix k'aal ya sk'an xla j a te muk'ul k'ine, te Jesuse, la stej'k'an sba, jich tulan la yal: "Teme ay mach'a ya yayi takin ti'ile aka taluk ta jtojol sok aka yuch' te ja'e."³⁸Te mach'a ya xch'uunone, jich te bit'il ts'ibubil jilele, ya x-okin tel lok'el kuxul ja' ta yot'an."³⁹Te Jesús ja la yal yu'un te Espiritue, te janax ya yich'ik ak'beyel te mach'atik ya xch'uunike, yu'un ma to be yichoj ak'el a te Espiritue melel ma to x-ak'ot ilel a te yutsilal te Jesuse.LA XAT SBAIK TE LUME"⁴⁰Ay cha'ox tul, te k'alal la yayik stojol jai k'op to, jich la yalik: "Ta smeilelil jai winik to ja te alwaneje."⁴¹Te yantike jich yakalik ta yalel: "Ja in to ja te Cristoe." Jauk me to ay yantik te la yalik: "¿Ya ba stak' xlok' tel te Cristo ta lum Galilea?"⁴²¿Yu'un bal ma yaloj ta sjun te Dios te Cristo ya xtal ta ts'umbal David sok ta lum Belén, te banti talem te Davide?"⁴³Jich yu'un la xat sbaik te tsobol ants-winetik ta swenta te Jesuse.⁴⁴Ay mach'atik la sk'an stsakik te Jesuse, jauk me to mayuk mach'a yal sk'ab.MAYUK MACH'A YA XK'OPOJ JICH BIT'IL TE JESUSE"⁴⁵Te kananetike suj't'ik bael ta stojol te wolwanej sacerdotetike sok te fariseoetike, jich albotik yu'un: "¿Bistuuk te ma la awik'iktele?"⁴⁶Te kananetike jich la yalik: "Mayuk mach'a ya xk'opoj jich te bit'il ya xk'opoj te winik to."⁴⁷Jich la sutik te fariseoetike: "¿Yu'un ba la awich'ik lo'layel uuk te ja'exe?"⁴⁸¿Yu'un bal ay tuluk ajwalil o fariseo te la xch'uunixe?"⁴⁹Jauk me to te ants-winetik to ma sna'bey sba te mantaliletike, ch'ayel ya xbajt'ik."⁵⁰Te Nicodemo (ja tul fariseo, te tal yil ta ajk'ubal te Jesuse) jich la yal: "⁵¹¿Yu'un ba jich ya yal te mantalil jku'untik te ya jlikbeytik smul tul winik teme ma neeluk ya jkaiytik stojole sok teme ma to jna'ojtik a te beluk spasoje?"⁵²Jich la yalik: "¿Yu'un ba talemata lum Galilea uuk? Lea sok ilawil te ni tuluk alwanej talem ta lum Galilea."⁵³Jich yu'un tulutul bajt'ik ta snaik.

8 TE MULWEJ ANTSE¹Te Jesuse bajt' ta wits yu'un olivoetik. ²Ta yan k'aalil ta buen sab bajt' ta templo ta yan buelta te

Jesuse, sok tsobol ants-winetik talik ta stojol; jich la snajk'an sba sok kaj ta bijteswanej. ³Te ts'ibjometike sok te fariseoetike, la yik'ik tel tul ants te yak ta mulwej taote. La stej'kanik ta yolilik.⁴Jich la yalbeyik te Jesuse: "Maestro, jai ants to yak ta mulwej taot. ⁵Jauk me to ya yal te mantalil te jich la yal te Moisesse te ya yich' ch'ojel ta ton te mach'a jich ya spase; ¿beluuk ya awal yu'un?"⁶Jich la yalbeyik ta swenta yu'un te la sk'an yilbeyik yot'an sok te ya slebeyik smule, jich yu'un te Jesuse la snijan sba koel sok la yayi ts'ibjel ta lum sok te sbik'tal sk'abe.⁷Te bit'il yakalik nax ta sjojk'ikbele, la stej'kan sba te Jesuse sok jich la yaltilebey: "Te mach'a mayuk smule, aka xch'oj neeluk ta ton te antse."⁸Ta yan buelta la snijan sba koel, kaj ta ts'ibjel ta yan buelta ta lum sok te sbik'tal sk'abe.⁹Te k'alal la yayik stojol te beluk la yich'ik albeyel yu'un te Jesuse, tulu tul lok'ik bael, ja neel lok'ik bael te mamaletike. Jich la yijk'teyik stukel te Jesuse sok te mulawil antse.¹⁰Te Jesuse la stej'kan sba sok jich la yalbey: "Ants, ¿banti ay te mach'a la yalbat te amule? ¿yu'un ba mayuk mach'a ju' yu'un te la sliqbat te amule?"¹¹Jich la sut te antse: "Mayuk mach'a ju' yu'un te la sliqbon te jmul, Kajwal." Te Jesuse la yal: "Janix jichon uuk te Jo'one ma jlikbat te amule. Baan sok ma me xa awaiyix mulwej."JA XOJOBIL K'INAL TE JESUSE"¹²Cha' k'opoj xan te Jesús ta stojolik, jich la yal: "Jo'on te xojobilon te balumilale; te mach'a ya st'unone ma me ya xbeen xan ta ijk'al k'inal ja me ya yich' te xojobil yu'un te kuxlejale."¹³Te fariseoetike la yalbeyik: "Te ja'ate janax ya achol te ak'oplale; Te beluk ya achole ma melekuk."¹⁴Te Jesuse la sut sok jich la yal: "Teme Jo'on ya jchol te jk'oplale, ja ya jchol te smeilelile. Ya jna' te banti talemone sok te banti ya xboone, jauk me to te ja'exe ma ana'ik te banti talemone sok te banti ya xboone."¹⁵Te ja'exe janax ya alikik mulil ta swenta nax te abak'etalike; Yan te Jo'one mayuk mach'a ya jlikbey smul.¹⁶Teme ay mach'a ya jlikbey te smule, ja me ya jkal te beluk smeilelile melel ma ba jtukeluk nax, ja joinej te Jtat te la stikunon tele.¹⁷Sok ta bay te mantalil awu'unike ts'ibubil te ja ya sk'an te ay cha' tul testigoetik te ja ya yal te beluk smeilelile.¹⁸Te Jo'one jtukel nax te ya jchol te jk'oplale, sok te Jtat te la stikunon tele ja testigo jku'un."¹⁹Jich la yalbeyik: "¿Banti ay te atate?" la sut te Jesuse: "Te ja'exe ma Ana'bonik jba janix jich ma ana'bey sbaik te Jtate; Te yakuk Ana'bonik jbae jich ya ana'bey sbaik te Jtate."²⁰Ja la yal ta bijteswanej ta bay nopol te yawil majt'aniletik ta bay templo, sok mayuk mach'a la stsak melel ma to be k'oem a te yoraile.TE BANTI YA XBOONE MA STAK' YA XBAEX"²¹Jich la yal ta yan buelta te Jesuse: "Ya me xboon sok ya me aleonik, ya me xla jex yu'un te amulike. Te banti ya xboone, ma me stak' ya xbaex le'a."²²La yalik te judioetike: "¿Yu'un ba ya xba smil sba stukel? ¿Ja ba yu'un te la yal: Te banti ya xboone ma stak' ya xbaex?"²³Te Jesuse la yaltilebey: "Te ja'exe ja awu'unik te balumilale; Te Jo'one talemone ta ch'ulchan.Te ja'exe awu'unik te balumilale; Te Jo'one ma jku'un te balumilale."²⁴Jich yu'un, ya jkalbeyex te ja'exe ya me xla jex ta amulik. Teme ma la ak'an ach'uunonike, te ja'exe ya me xla jex ta amulik."²⁵Jich yu'un, jich la yalbeyik: "¿Mach'aat a?" te Jesuse la yalbey: "La jkalbeyex ta xajch'ibal k'op."²⁶Te Jo'one ay bayal beluk ya jkalbeyex ta atojolik, sok ay bayal beluk te ya jkich'ex ta k'op yu'une. Jauk me to, te mach'a la stikunon tele ja smeilelil stukel; sok te beluk jkaiyojbey stojole, ja ya jcholbey spisil te mach'atik ayik ta balumilale."²⁷Jauk me to ma k'ot ta yot'anik te ja yak ta yalbeyel sk'oplal te Tatile."²⁸Te Jesuse la yal: "Te k'alal ya ajijp'anik te Nich'anile, jich yu'un ya me ana'ik stojol te mach'aon a te Jo'one, te mayuk beluk ya jpas ta jwentanaxe. Jich te bit'il la snojbteson te Jtate, Jo'on jich ya jchol uuk."²⁹Te mach'a la stikunon tele ma ya spij't'eson, ma yijk'teyojon jtukel, melel ja ya jpasbey te sk'anjel yot'an stukele."³⁰Te k'alal

yak to ta k'op a te Jesuse, bayal mach'a la xch'uunik. TE SMELELIL K'OPE YA X-AK'WAN TA LIBRE ³¹Te Jesuse la yaltilebey te judioetik te mach'atik la xch'uunike: "Teme ya ach'uunbonik te jk'ope jich me smelevelil nopojel ya xk'oex jku'un abi; ³²sok jich me ya ana'beyik sba te beluk smelevelile, sok te smelevelile ya me yak'ex ta libre." ³³Jich la sutik: "Te jo'otike ja jts'umbaltik te Abrahame sok mayuk mach'a smosinojotik; ¿bistuuk te jich ya awal: Te ja'exe ya me xjilex ta libre?" ³⁴Te Jesuse la yal: "Jamal ya jkalbeyex, te mach'a ya xyal ta mulile, mosoinbil yu'un te mulile. ³⁵Te mosoe ma ba ya xjil ta spisil ora ta na; janax ya xjil te nich'anile. ³⁶Jich yu'un, teme ja ya yak'ex ta libre te Nich'anile, ta smelevelil me libre ya xjilex. ³⁷Ya jna' te ja'exe ja ats'umbalik te Abrahame; jauk me to ya ak'an amilonik, meyel ma ak'anik te jk'ope. ³⁸Te Jo'on ja ya jcholbeyex te beluk yak'ojbon jkil te Jtate, sok te ja'exe ya apasik te beluk ya xcholbatik te atatike." TE JA'EXE JA ATATIK TE PUKUJE ³⁹Jich la sutik sok la yalik: "Te jtatike ja te Abrahame." Te Jesuse la yaltilebey: "Te jauk snich'anex te Abrahame, ja ya apasik te at'elil te la spas te jichuke. ⁴⁰Jauk me to, ja ya aleonik yu'un te ya ak'an amilonike, te ja la jkalbeyex te beluk smelevelile, te ja la jkaiy stojol ta stojol te Diose. Te Abrahame mayuk jich la spas stukel. ⁴¹Te ja'exe ja ya apasik te beluk ya spas te atatike." Jich la yalik: "Te jo'otike ma ba bejk'ajemotik ta mulil; Ay tul te Jtatike; ja te Diose." ⁴²Te Jesuse la yaltilebey: "Te jauk atatik te Diose, te ja'exe k'ux ya awaiyonik te jichuke, meyel Jo'on talemon ta swenta te Diose, jich yu'un te le' ayon toe; meyel ma ba jich nax talemon, ja la stikunon tel te Diose. ⁴³¿Bistuuk te ma xk'ot ta awot'anik te jk'ope? ja yu'un te ma ba ya ak'an awaiyonik stojol te jk'ope. ⁴⁴Te ja'exe ja atatik te pukuje, jich yu'un te ya ak'an apasbeyik te sk'anjel yot'ane. Ta xjajch'ibal milwal stukel sok mayuk smelevelil ta stojol, meyel ma spas te beluk smelevelile. Te k'alal ya spas te lote, ja ya yal te beluk stalel ay ta yot'ane; meyel pas lot nanix a, sok ja tatil yu'un te pas lote. ⁴⁵Ja yu'un, te ya jkal te smelevelile, te ja'exe ma ba ya ach'uunonik. ⁴⁶¿Mach'a ya stak' yalbon te jmule? Teme ya xk'opojon ta smelevelile, ¿bistuuk te ma ach'uunbonike? ⁴⁷Te mach'a yu'un te Diose, ya me yaiybey stojol sk'op te Diose; jich te ja'exe ma awaiyik stojol te sk'ope, meyel ma yu'unukex te Diose." STALEL AY TA XJAJCH'IBAL TE CRISTOE ⁴⁸Te judioetike la sutik sok jich la yalbeyik: "¿Ma ba meleluk te ya jkaltik te ja'at samaritanoate sok te ay pukuj ta awot'ane?" ⁴⁹Te Jesuse la sut: "Mayuk pukuj ta jkot'an; janax ya jkich' ta muk' te Jtate, yan te ja'exe ma awich'onik ta muk'. ⁵⁰Te Jo'one ma ba ya jle te ich'el ta muk'e; ay tul te ya slee sok te ya xchajp'anwane. ⁵¹Jamal ya jkalbeyex, teme ay mach'a ya sk'ejbon te jk'ope, ma ba ya yil te lajele." ⁵²Te judioetike la yalbeyik: "Ya jna'tikix te ay awik'oj pukuj. Te Abrahame sok te alwanejetike lajik; jauk me to te ja'ate ya awal: Teme ay mach'a ya sk'ejbon te jk'ope, ma ba ya yil te lajele." ⁵³Te ja'ate ma jauk kajal ak'oplal xan te bit'il te jtatik Abraham te lajemixe, ¿o ja ba xan kajal ak'oplal? sok te alwanejetik te lajemikixe. ¿Mach'a akuy aba te ja'ate?" ⁵⁴Te Jesuse la yal: "Teme jo'onax jtukel ya jkich' ba ta muk'e, mayuk sk'oplal ya xk'ot stukel; jauk me to te Jtate ja ya yich'on ta muk' stukel, te ja ya awalik te ja aDiosike. ⁵⁵Jauk me to te ja'exe ma ana'objeyik sba, jauk me to te Jo'one ya jna'bey sba. Teme ya jkal: Te ma ba ya jna'bey sbae, jichon te bit'ilex te jichuke, te ya spas lote. Jauk me to, ya jna'bey sba sok ya jk'ejbey te sk'ope. ⁵⁶Te atatik Abrahame, binax yot'an te k'alal la yil te ya xtalone, te k'alal la yile, binax yot'an yu'un. ⁵⁷Te judioetike la yalik: "Te ja'ate ma to ayuk lajuneb yoxwinik (50) ja awawilal, ¿bit'il ay a te la awilix te Abrahame?" ⁵⁸Te Jesuse la sut: "Jamal ya jkalbeyex: te k'alal ma to chiknajem a te Abrahame, Jo'on chiknajemonix a." ⁵⁹Jich yu'un la stsakik tel ton la xch'ojik a, jauk me to te Jesuse la snak' sba sok lok' tel ta templo.

9 TE JESÚS LA SJAMBAY SIT TUL WINIK TE MA'SIT K'ALAL TO TA SBEJK'TIJIB. ¹Te k'alal yak ta k'axel bael a te Jesuse, la yil tul winik te ma'sit k'alal to ta sbejk'tijib. ²Te nopojetlik yu'une la sjojk'ibeyik: "Rabí, ¿mach'a ay smul, ja ba in winik to o ja ba te sme'-state, yu'un te ma'sit bejk'aje?" ³Te Jesuse la sut: "Ma jauk te winike, sok ma jauk la yaiy mulwej te sme'-state, ja yu'un te ya xchiknaj ta ilel te yat'el te Dios ta stojole. ⁴Te jo'otike ya me sk'an ya jpasbeytik yat'el te mach'a la stikunon tele yu'un sak to te k'inala. Meyel yakix ta ijk'ubel tel te k'inala jich me mayuk mach'a ya xju' yu'un ya x-at'ej. ⁵Te bit'il ayon to ta balumilale, jo'on te xojobilon yu'un te balumilale. ⁶Ta patil te k'alal jich la yal te Jesuse, la stubtey te lume, la spas ajch'al sok te yalel sti'e sok la xjaxbey ajch'al ta sit te ma'site. ⁷Jich la yalbey: "Baan, poca te asit ta bay yawil ja' yu'un siloé (Te siloé ja ya sk'an yal tikumbil tel)." Jich yu'un bajt' te winike, la spok te site sok te k'alal sujt'ele, ya yilix a te k'inala. ⁸Jich yu'un te spat xujk' te winike sok te mach'atik yilojik te bit'il ya xk'anbaj te ma'site, jich la yalik: "¿Ma ba jauk in winik to te ya snajk'an sba ta k'anbajele?" ⁹Ay cha'ox tul te jich la yalike: "Janix a." sok ay yantik te jich la yalike: "Ma jauk, janax te pajal sok yilele." Jauk me to jich la yal te winike: "Jo'on." ¹⁰Jich la yalbeyik: "Jich yu'un, ¿bit'il jam te asite?" ¹¹Jich la sut: "Te winik te Jesús sbiile la spas ajch'al sok la xjaxbon ta jsit sok la yalbon: Baan ta bay siloé sok poka tel te asite. Jich, boon sok la jpok te jsite, jich la jkil te k'inala. ¹²Jich la yalbeyik: "¿Banti ay te winike?" Jich la sut: "Ma jna' te banti aye." TE FARISEOETIK LA YICH'IK TA K'OP TE WINIK TE JAM TE SITE ¹³La yik'ik bael ta stojol te fariseoetik te winik te mach'a la yich' jambeyel te site. ¹⁴Jauk me to, ja sk'alelal kux ot'anil a te k'alal la spas ajch'al te Jesús sok te la sjambey sit te ma'site. ¹⁵Jich yu'un, ta yan buelta, te fariseoetike la sjojk'ibeyik te bit'il jam te site. Jich la yal te winike: "Ja la yak'bon ajch'al ta jsit, la jpok te jsite, jich ya jkilix te k'inala." ¹⁶Ay cha'ox tul te fariseoetik te jich la yalike: "Jai winik bi ma jauk yu'un te Diose meyel ma sk'ej te sk'alelal kux ot'anile." Sok ay yantik te jich la yalike: "¿Bit'il ya xju' yu'un spasel senyailetik tul winik te mulawile?" Jich ma junuk yot'an sbaik yu'un. ¹⁷Jich yu'un la xcha' sjojk'ibeyik ta yan buelta te ma'site: "¿Bi xiat yu'un te mach'a la sjambat te asite?" Te ma'sit winike la yal: "Ja tul alwanej." ¹⁸Jich yu'un te judioetike ma la xch'uunik te ma'sit nix a te winike sok te bit'il jam te site, ja to te k'alal la yik'ibeyik tel te sme'-stat te mach'a jam te site. ¹⁹Jich la sjojk'ibeyik te sme'-state: "¿Ja bal awal-anich'anik to te ya awalik te ma'sit bejk'aje? ¿Bit'il ay a te ya yilix k'inala?" ²⁰Jich yu'un te sme'-state la sutbeyik: "Ya jna'tik te ja jkal-jnich'antike sok te ma'sit bejk'aje. ²¹Jauk me to ma jna'tik te bit'il ay a te ya yilix k'inala, te jo'otike ma jna'tik te mach'a la sjambey te site, ma jna'tik mach'ae. Jojk'ibeya awaiyik stukel. Meyel ayix yawilal. Aka k'opojuk stukel." ²²Te sme'-state jich la yalik ta skaj te ya xi'ik te judioetike. Meyel te judioetike xchajp'anojikix a teme

ay mach'a ya yal te ja Cristo te Jesuse, ya yich'ik lok'esel ta bay sinagoga. ²³Ja yu'un, te sme'-state jich la yalik: "Melel ayix yawilal. Jojk'ibeyaik stukel." ²⁴Jich yu'un te la yik'ik tel ta xchebal buelta te winik te ma'sit ta neelale sok jich la yalbeyik: "Albeya wokol te Diose. Te jo'otike ya jna'tik te mulawil te winik te la skolteyate." ²⁵Jich yu'un te winike la yal: "Te jo'one ma jna' teme mulawile. Janax ya jna': te ma'sitonae, sok ta ora to ya jkilix te k'inale." ²⁶Jich yu'un la yalbeyik: "¿Beluuk la spasbat? ¿Bit'il la sjambat te asite?" ²⁷Jich la yal: "¿La jkalbatikix awaiyik, sok ma la awaiyik stojol! ¿Bistuuk awu'unik te ya ak'an awaiyik stojol xane? ¿yu'un bal ya ak'anik te ya xk'atbujex ta nopojeletik yu'unuke?" ²⁸Jajch' yutik te winike sok la yalik: "Te ja'ate ja nopojelat yu'un, yan te jo'otike ja nopojelotik yu'un te Moisesse. ²⁹Te jo'otike jna'ojtik stojol te Dios k'opoj sok te Moisesse, jauk me to ma jna'tik te banti talem jai winik bi." ³⁰Te winike la sut sok jich la yal: "Chajp'nax ya jkaiy yu'un, te bit'il ma ana'ik te banti taleme, jauk me to ja la sjambon te jsite. ³¹Te jo'otike jna'ojtik stojol te Dios ma yayibey stojol sk'op te mulawiletike, jauk me to teme ay mach'a ya xi' te Diose sok teme ya spasbey te sk'anjel yot'ane, ya me x-aiybot stojol te sk'op stukele." ³²Te k'alal chiknaj te balumilale mayuk banti jkaiyotik stojol te ay mach'a ya sjambey sit te ma'sit ta sbejk'tijibe. ³³Jai winik bi te manchuk ja yu'un te Diose, mayuk beluk ya xju' yu'un spasel te jichuke." ³⁴La sutik sok jich la yalbeyik: "Te ja'ate bejk'ajat ta swenta mulil, ¿Ja bal ya xtal abijtesotik?" Jich yu'un la stenik lok'el.MA'SIT K'OEM TA STOJOL DIOS ³⁵Te Jesús la yayi stojol te la yich' lok'el tenel te winik ta bay sinagoga, te k'alal la sta sba soke jich la yalbey: "¿Ya bal ach'uun te Nich'anile?" ³⁶Jich la sut sok la yal: "¿Mach'aa, Kajwal, yu'un jich ya stak' jch'uun?" ³⁷Te Jesuse la yalbey: "La awilix, sok ja te mach'a yakat ta k'op soke." ³⁸Te winike la yal: "Kajwal, ya jch'uun," jich la yich' ta muk'. ³⁹Te Jesús la yal: "Ja talon yu'un te ya yich' ich'el ta k'op te ants-winiketik ta balumilale, swenta yu'un te mach'atik ma yilik te k'inale ya me stak' yilik te k'inale sok te mach'atik ya yilik te k'inale ya me xk'atbujik ta ma'sit." ⁴⁰Ay cha'ox tul te fariseotik te joinbil yu'une, la yayi stojol te beluk la yale sok la sjoj'ibeyik: ¿Yu'un bal ma'sitotik uuk?" ⁴¹Te Jesuse la yal: "Te yu'unuk ma'situkexe, mayuk amulik te jichuke, jauk me to ya awalik: Te jo'otike ya jkiltik k'inal, jich yu'un ay te amulike.

10 SENYAIL K'OP YU'UN TE KANAN TUNIM CHIJETIKE¹Jamal ya jkalbeyex: Te mach'atik ma x-ochik ta sti'il te makte'

yu'un te tunim chijetike, jauk me to te mach'a ya xmo bael ta k'ejele; te winik bi ja elek' sok ja lo'laywanej. ²Te mach'a ya x-och ta sti'il te makte'e, ja bi ja me te kanan tunim chije. ³Ya xjambot yu'un te kanan ti' makte'e, sok te tunim chijetike ya yayibeyik te sk'ope, sok ja ya yik' te banti yu'une sok ya sna'bey sbiil sok ya slok'es ta amak'. ⁴Te k'alal lok'emix spisil a te tunim chijetik yu'une, ya xneelaj bael yu'unik, sok te tunim chijetike ya st'unik bael, melel ya sna'beyik te sk'ope. ⁵Ma me st'unik te mach'a ma sna'beyik sbae, ya me xlok'ik ta anel yu'un, melel ma sna'beyik sba te sk'ope." ⁶Te Jesús k'opoj ta stojolik ta senyail k'op, jauk me to ma k'ot ta yot'anik te beluk la sk'an yale.TE JESUSE JA LEKIL KANAN CHIJ ⁷Jich yu'un te Jesús la xcha' yal xan: "Jamal ya jkalbeyex, Jo'on te sti' makte'al te banti ya x-ochik te tunim chijetike. ⁸Spisilik te mach'atik neel to talemik jku'une, ja me elek'etik sok lo'laywanejetik, jauk me to te tunim chijetike ma la yayibeyik stojol te sk'opike. ⁹Te Jo'one ja ti'nailon; teme ay tuluk te ya x-och ta jtojole, ja me ya xkol. Ya me x-och sok ya me xlok', janix jich ya sta lekil aketik. ¹⁰Te elek'e ma jichuk nax ya xtal, ja me ya xtal ta elek, milaw sok ta jinwanej. Te Jo'one talemom yu'un te ya ataik te akuxlejlike sok bayal yutsilal te akuxinelike. ¹¹Te Jo'one ja lekil kanan chijon. Te lekil kanan chije ja ya yak' xkuxinel yu'un te chijetike. ¹²Yan te mach'a ya yich' tojel yu'une sok te mach'a ma ba kanan chije sok te ma jauk yu'un te chijetike, teme la yil te tal te jamal ti'awal ts'ie ya yijk'tey jilel stukelik te chijetike sok ya xlok' bael ta anel, te jamal ti'awal ts'ie ya yochintay sok ya spuk bael te chijetike; ¹³Yan te mach'a tojbil naxe ya xlok' ta anel sok ma x-aan yot'an yu'un te chijetike. ¹⁴Jo'on te lekil kanan chijone, ya jna'tilebey sba te mach'a jku'une, janix jich uuk ya sna'bonik jba uuk. ¹⁵Te Tatile ya sna'bon jba, janix jichon uuk te Jo'one ya jna'bey sba te Tatile, sok ja ya jkak' jkuxinel ta stojol te chijetike. ¹⁶Ay yantik chijetik jku'un te ma to ochemik ta makte'ale; ya me jkik'tel ta jtojol, sok jich me ya yayibonik te jk'ope swenta junax me ya xk'otik sok junax me kanan chij ya xk'ot. ¹⁷Ja yu'un te k'uxon ta yot'an te Jtate: Melel ja ya jkak' te jkuxlejale swenta yu'un ya xcha' kuxon ta yan buelta. ¹⁸Mayuk mach'a ya spojbon te jkuxinele, ja ya jkak' jtukel. Jkich'oj tulan jku'el yu'un te ya stak' jkak' te jkuxlejale, sok nix jkich'oj tulan jku'el yu'un te ya ch'a jkich' xan te jkuxlejale. Ja te mantalil to ja yak'ojbon te Jtate. ¹⁹La xat sbaik ta yan buelta te judiotike, ja yu'un te beluk la yale. ²⁰Bayal mach'atik la yalik: "Yik'ok pukuj sok tsakbil ta jowel. ¿Bistuuk ya awaiybeyik stojol te sk'ope?" ²¹Jich la yalik te yantike: "Ja in to ma ba sk'op winik te uunteybil yu'un te pukuje. ¿Ya la bal xju' yu'un te mach'a uunteybil yu'un pukuj te ya sjambey sit te ma'sitetike?" TE JUDIOETIKE MA LA YICH'IK TA MUK' TE JESUSE ²²Jich yu'un k'ot te sk'alelal te kin yu'un te sna'jibal te templo ta Jerusalén. ²³Sk'alel sikil k'inal a, te Jesús yak ta beel ta sti'il te templo yu'un Salomón. ²⁴Jich yu'un tal te judioetik tal slapik ta oliil te Jesuse jich la yalbeyik: "¿Jayeb xan k'aal te ya awak' xan x-aan jkot'antik awu'une? Teme ja'at nix a te Cristoe, jamal xa awalbotik." ²⁵Te Jesuse la sut: "La jkalbatikix, jauk me to ma ach'uunbonik. Te chajp' at'eliletik te ya jpas ta swenta sbiil te Jtate. Ja ya yalbon ta jamal te jk'oplale. ²⁶Jauk me to, te ja'exe ma ach'uunik melel ma tunim chijex jku'un. ²⁷Te tumin chijetik jku'une ya yayibonik stojol te jk'ope, ya jna'tilebey sba, sok ya st'unonik. ²⁸Ya jkak'bey ta stojolik te kuxinel sbajt'el k'inale; mayuk bin ora ya xljajik, sok mayuk mach'a ya stak' spojbon bael ta jk'ab. ²⁹Te Jtate, te ja la yak'bone, ja jelawen smuk'ul ta stojol te yantike, soy mayuk mach'a ya stak' spojbey bael ta sk'ab te Tatile. ³⁰Te jo'one sok te Tatile junax ayotik." ³¹Jich yu'un te judioetike la xcha' stsakik ton yu'un ya xch'ojik a. ³²Te Jesuse la sut: "La jkak'beyex awilik te lekil at'elil yu'un te Tatile. ¿Beluk amen la jpas te ya ach'ojonik ta ton yu'une?" ³³Te judioetike la sutik: Te jo'otike ma ba ya jch'ojtikat ta ton yu'un te lekil at'elile, ja yu'un te ya abolk'optay te Kajwaltike, melel te ja'ate, janax ch'ich' bak'etat, te ja akuyojbaix ta Diose. ³⁴Te Jesuse la sut: "¿Ma ba ts'ibubil ta bay mantalil awu'unik: TE JO'ONE LA JKAL: TE JA'EX DIOSES?" ³⁵¿Teme janix Dios la yalbeyex, te ja diosetik te mach'atik la sts'akik te sk'op te Diose (ma stak' yich' k'axinteyel te beluk ts'ibubile), ³⁶te ja'exe ya

awalbeyik te mach'a tsabil yu'un te Tatile sok te mach'a tikunbil tel ta balumilal yu'une; Te ja'ate yakat ta sbol k'opteyel te Kajwaltike, melet la jkalbeyex: Te Jo'on te ja Snich'anon te Diose?³⁷Teme ma jauk yakon ta spasel te yat'el te Jtate, ma xa ach'uunonik.³⁸Jauk me to, teme ja yakon ta spasele, manchuk teme ma ach'uunonik te Jo'one, ja xa ach'uunik te at'elil te ya jpase, swenta yu'un jich ya ana'beyik sba a sok jich ya xk'ot ta awot'anik te ja te Tatil te ay ta jtojole sok janix jich te Jo'on ayon ta stojol uuk."³⁹Jaik nix, ta yan buelta, la sk'an stsakik te Jesuse, jauk me to kol bael ta sk'abik.⁴⁰Te Jesús cha' bajt' ta jeich' sti'il muk'ul ja' Jordán, te banti la yak' ich' ja' te Juan ta xjajch'ibale, le' jil a te Jesuse.⁴¹Bayal ants-winiketik tal ta stojol sok jich la yalbeyik: "Te Juane mayuk la yak' ilel senyailetik, jauk me to spasil te beluk la yal te Juan yu'un in winik to ja smeletil."⁴²Bayal ants-winiketik la xch'uunik le'a.

11 LAJ TE LÁZAROE¹Jich yu'un, ay tul winik te ay ta chamel te Lázaro sbiile. Ja slumal te Betania, te ja slumal uuk te María sok te Marta te xwixe.²Ja te María, te ja la smalbey ta yakan te Kajwaltik te perfume sok te la stakintesbey ta stsotsil sjole, ja yijts'in te Lázaro te ay ta chamele.³Te xwixtak te Lázaro la stikunbeyik alel te Jesuse: "Kajwal, te mach'a kux ta awot'ane ay ta chamel."⁴Te k'alal la yaivy stojol te Jesuse, la yal: "Jai chamel to ma swenta uuk lajel, ja swenta yu'un te ya yich' ilel yutsilal a te Diose, jich ya yich' ich'el ta muk' te Snich'an te Diose."⁵Te Jesús k'ux ta yot'an te Marta sok te yijts'ine sok te Lázaro.⁶Jich yu'un te k'alal la yaivy stojol te ay ta chamel te Lázaro, jil xan cheb k'aal te Jesús te banti aye.⁷Jich yu'un ta patil, la yalbey te nopojeletik yu'une, "Konik xan ta Judea ta yan buelta."⁸Te nopojeletik la sutik, "Rabí, ta ora to yak slebelat te judioetik yu'un ya sk'an xch'ojatik ta ton ¿bistuuk te ya ak'an sujt'at ta yan buelta le'a?"⁹Te Jesús la sut: "¿Yu'un ba ma lajcheyebuk ora yich'oj te jun k'aale? Teme ay mach'a ya xbeen ta k'aleltike, ma xk'ojch'in yakan, melet ya yil te sakil k'inal yu'un te balumilale.¹⁰Jauk me to, teme ya xbeen ta ajk'ubale, ya xk'ojch'in yakan stukel, melet ma sakuben te k'inal ta stojole.¹¹Te k'alal jich yal to, ta patil la yalbey yaivyik: "Te joytik Lázaro wayalix, jauk me to ya xboon yu'un ya xba jtij jajch'el."¹²Te nopojeletik la yalbeyik, "Kajwal, teme wayalixe, yu'un ya xlekub abi.¹³Ja la yalbey sk'oplal te Jesús yu'un te lajemix te Lázaro, jauk me to la skuyik te och swaele.¹⁴Jich yu'un te Jesús jamal la yalbey yaivyik, "Te Lázaro lajemix.¹⁵Binax jkot'an ta awentaik yu'un te ma leukon a, melet jich me ya ach'uunik a. Konik ya xba jkiltik."¹⁶Tomás, te ya yalbeyik Didimo, la yalbey te sjotak nopojele, "Konik uuk te jo'otike yu'un jich me pajal ya xljotik sok te Jesuse."TE JESÚS JA CHA'KUXEL SOK JA KUXLEJAL¹⁷Te k'alal tal te Jesuse, xchanebalix k'aal smujk'el a te Lázaro.¹⁸Te Betania nopol ay ta Jerusalén, oxeb xanix kilómetro ma yiloj sba sok.¹⁹Tsobol te judioetik te talemik ta smuk'tesbel k'inal yaivy te Marta sok te María yu'un te laj te yijts'ine.²⁰Jich yu'un te Marta, te k'alal la yaivy stojol te ya xtal te Jesuse, lok' bael ta stael; jauk me to te María nakal jilel ta sna.²¹Te Marta la yalbey te Jesuse, "Kajwal, te leuk ayat toe, ma laj te jkits'in te jichuke.²²Jauk me to ya jna' te chikan te beluk ya ak'anbey te Diose, ya yak'bat."²³Te Jesús la yalbey, "Te awits'ine ya xcha'kux tel."²⁴Te Marta la sut, "Ya jna' te ya xcha'kux tel te k'alal ya sta yorail te cha'kuxel ta slajibal k'aale.²⁵Te Jesús la yalbey, "Jo'on te cha'kuxelone sok te kuxinele; te mach'a ya xch'uunone, manchuk me lajem ya xkuxin;²⁶te mach'a kuxule sok te ya xch'uunone mayuk bin ora ya xljaj. ¿Ya ba ach'uun in to?"²⁷Jich te Marta la yalbey te Jesuse, "Ya jch'uun Kajwal, ya jch'uun te ja'at te Cristoe, te Snich'an te Diose, te talematrix ta balumilale."TE JESUSE OK' TA BAY SMUKENAL TE LÁZAROE²⁸Te k'alal la yal in to, bajt' yik' tel ta muken te yijts'in María jich la yalbey: "Te Maestroe le' ay in to yak me ta yik'belat."²⁹Te k'alal la yaivy stojole, jajch' ta ora nax, jich bajt' yil.³⁰Jich te Jesús ma to be k'oem ta bay te ch'in lume, le' to ay a te banti taot yu'un te Martae.³¹Jich te judioetik te ay ta snae te yakik yak'beyel smuk'ul yot'ane, la yilik te jajch' tel ta ora te María, la sts'aklinik bael uuk; yu'un la skuyik te ya xbat ta ok'el ta bay te mukenale.³²Jich yu'un te María te k'alal k'ot te banti ay te Jesuse, la yil jich la skejan sba ta stojol sok jich la yalbey: "Kajwal, te leuk ayat toe, ma laj te jkijs'in te jichuke."³³Te k'alal la yil te Jesús te yak ta ok'el te María sok uuk te judioetik te joinbil tel yu'une, chajp'nax la yil a ta S-espíritu sok la yaan yot'an yu'un.³⁴Jich la yal: "¿Banti la amukik?" la yalbeyik "Kajwal, la' ilawil."³⁵Te Jesuse ok'.³⁶Jich yu'un te judioetike la yalik: "¡Ilawilik bayal k'ux ta yot'an te Lázaro!"³⁷Jauk me to ay cha'ox tul la yalik: "¿Ma ba ju'uk yu'un jai winik to, te ja la sjambey sit tul ma'sit, te manchuk la yak' lajuk jai winik to?"CHA'KUX TE LÁZAROE³⁸Jich yu'un ta yan buelta te Jesuse, bayal la smel-yot'an, bajt' te banti ay te mukenale. Jauk me to te banti la smukike, ja te banti ay te yutil ch'ene, sok te sti'ile makbil ta chen.³⁹Te Jesús la yal: "K'ejaik lok'el te ch'ene." Marta, te xwix te Lázaro te lajem a, la yalbey te Jesuse: "Kajwal, yakix ta k'ael te sbak'etale melet xchanebalix k'aal te slajele."⁴⁰Te Jesús jich la yalbey: "¿Ma ba jauk la jkalbat teme ya ach'uune, ya ata ilel te yutsilal te Diose?"⁴¹Jich yu'un la sk'ejik bael te ch'ene. Te Jesús la stoy moel sit jich la yal: "Jtat, ya jkalbat wokol yu'un te la awayibon stojol te jk'ope.⁴²Ya jna' stojol te yanax awayibon stojol a te jk'ope; jauk me to ja la jkal yu'un te ants-winiketik te joineje, swenta yu'un jich me ya xch'uunik a te ja la tikunon tele.⁴³Te k'alal la yal jich in to, k'opo tulan: "¡Lázaro, la' lok'an tel!"⁴⁴Te aelmele lok' tel, te yakan sok te sk'abe chukul ta pak', sok te sit yelawe mukul ta pak'.Te Jesús la yalbey: "Tilaik sok aka bajt'uk."LA YICH' CHAJP'ANBEL SK'OPLAL TA MILEL TE JESUSE⁴⁵Jich yu'un te judioetik te sjoinejik tel te María la yilik uuk te beluk la spas te Jesuse, la xch'uunik;⁴⁶Jauk me to ay cha'ox tul bajt'ik te ba ay te fariseoetike sok jich la yalbeyik spasil te beluk la spas te Jesuse.⁴⁷Jich yu'un, te wolwanej sacerdotetik sok te fariseoetik la stsob sbaik ta muk'ul tsoblej sok la yalik: "¿Beluuk me ya jpastik? jai winik to yak ta spasel bayal senyailetik.⁴⁸Teme jich nax la jkijtaytik in to, ya me xba xch'uunik spasilik; te Romanoetik ya me xtal spojbotik te banti ayotike sok nix ta spamal te jlumaltike."⁴⁹Jauk me to, ay tul winik te le' ay a, ja te Caifás, te ja wolwanej sacerdote te ochem yat'el a, jich la yal: "Te ja'exe xujt' mayuk beluk ya ana'ik.⁵⁰Te ja'exe yu'un ba ma ana'ik te ja lek ya xk'ootik a te tul nax winik ya xljaj ta swenta te jlumaltike, ja wokol teme ja laj spasil te jlumaltike."⁵¹Te beluk la yale ma jichuk nax lok' tel ta yot'an; ja yu'un te ochem yat'el ta wolwanej sacerdote jai ja'wil abi, la yal ta jamal te ya xljaj te Jesús yu'un te slumale;⁵²ma jauk nax yu'un te slumale, ja swenta spasil te yal Snich'an Dios te pujk'emik baele, swenta yu'un ya yich' tsobel och'el ta tsojp' nax.⁵³Jich

yu'un jai k'aalil abi ja jajch' xchajp'anbeyik sk'oplal te bit'il ya stak' smilik a te Jesuse.⁵⁴ Mayuk bin ora te Jesús been xan ta komon sitil ta yolilik te judioetike, la yijk'tey jilel te bay k'inal aye, bajt' ta nopol takin jochol k'inal, ta jun ch'in lum te Efraín sibiile. Le' jil sok a te nopojetik yu'une.⁵⁵ Nopolix yorail te sk'in pascua yu'un te judioetike, bayal mach'atik te ayik ta sjuyubal sk'inal Jerusalén, moik bael ta bay Jerusalén, neelajik bael yu'un ma to ayuk a te k'in yu'un te pascua meel ba yak' sbaik ta utstesel.⁵⁶ Yakalik ta sleel te Jesuse, sok yakalik ta jeich' sjojk'ibel sbaik te k'alal ayik ta templo: "¿Beluuk ya anopik te ja'exe? ¿Ma ba xtal yil te k'ine?"⁵⁷ Jich yu'un te wolwanej sacerdotetik sok te fariseoetik la yalik mantal teme ay mach'a ya yil te Jesuse, aka me yal, jich me ya stak' stsakik a.

12 TE JESÚS LA YICH' MALBEYEL PERFUME TA LUM BETANIA¹Wakeb xan k'aal sk'an sta a te k'in Pascua, te Jesús bajt' ta Betania, te banti ay te Lázaro, ja te mach'a ch'akuxesote.² Jich yu'un la spasbeyik swe'el te Jesuse, te Marta yak ta abtinel, yan te Lázaro ja nakal ta we'el sok te Jesuse.³ Jich yu'un, te María la yich' tel teb ma oliluk litro perfume te mayuk beluk kapbil soke te nardo sibiile, te mero uts stojole, la smalbey ta yakan te Jesús, sok la stakintesbey ta stsotsil sjol. Noj ta yik' perfume te nae. Judas Iscariote, te ja tul nopojel yu'un, ja te mach'a ya yak' ta k'abal te Jesuse, la yal: ⁵"¿Bistuuk te ma la yich' chonel ta jo'lajunwinik (300) denario-tak'in te perfume yu'un jich ya yich' ak'beyel te mach'atik me'baetike?"⁶ Te bit'il jich la yale, ma jauk nix yu'un a te ya sna'bey yobolil sba te me'baetike, ja yu'un te ja elek'e: meel ja yich'oj te yawil tak'in sok ja ya snak' lok'el te beluk ya x-och.⁷ Te Jesús jich la yalbey: "Aka spas; meel ja sk'ejobon yu'un te bi ora ya xmuk'one.⁸ Meel te me'baetike spisil ora ay ta awolilik; yan te Jo'one, ma spisiluk ora te le' ya joinexe." LA YICH' CHAJP'ANEL SK'OPLAL TA MILEL TE LÁZAROE⁹ Ay bayal judioetik te la yaiyik stojol te le' ay a te Jesuse, jich talik ta yilel, ma jauk nax yu'un te Jesuse, ja ba yilik uuk te Lázaro te cha'kuxemix tel ta yolil te aelmeletik yu'un te Jesuse.¹⁰ Ja yu'un te wolwanej sacerdotetik la xchajp sk'opik te ya sk'an smilik uuk te Lázaro; ¹¹Meel ja ta swenta te bayal judioetik lok'ik bael ta stojolik sok ja ba xch'uunik te Jesuse. TE JESUSE OCH BAEL TA JERUSALÉN¹² Ta yan k'aalil bayal mach'atik talik ta ilk'in. Te k'alal la yaiyik stojol te ya xtal te Jesús ta Jerusalén, ¹³jich yu'un la sbojik tel yabenal ch'ibetik sok ba staik tel ta be te Jesuse, jich kajik ta aw: "¡HOSANNA (TE YA SK'AN YAL AKA SKOLTAYOTIK TE DIOS TA ORA TO)! BINAX YUTSIL TE MACH'A YA XTAL TA SBIL TE KAJWALTIKE, TE AJWALIL YU'UN TE ISRAELE."¹⁴ Te Jesús la sta koj't burro, la skajtibin bael; jich te bit'il ts'ibubil jilele: ¹⁵"MA ME XIWAT, LUM YU'UN SION; ILAWIL, YAK TA TAELE TE AJWALIL AWU'UNE, KAJAL TA CH'IN BURRO."¹⁶ Te nopojetik yu'une ma ba k'ot ta yot'anik ta sneelal; jauk me to te k'alal ak'otix ta ilel yutsilal a te Jesuse, jul ta sjolik te jich nix ts'ibubil jilel sk'oplal a sok te jich nix k'ot ta pasel ta stojole.¹⁷ Jich yu'un te mach'atik sjoinejik a te Jesús te k'alal la yik' lok'el tel ta mukenal te Lázaro sok te la xcha'kuxes tele, te ja'ik nix te ba xcholbeyik sk'oplal te beluk la yilike.¹⁸ Ja ta swenta te lok' staik te Jesús te ants-winiketike, meel yaiyojikik stojol a te beluk senyailetik te la spase.¹⁹ Jich te fariseoetik kaj yalbey sbaik, "Ilawil, mayuk beluk ya stak' jpastikix; spisil te lume bajt'ix ta stojol te Jesuse." AY CHA'OX TUL GRIEGOETIK TE LA SLEIK TE JESUSE²⁰ Ay griegoetik te moik bael ta yich'el ta muk' Dios ta yorail k'in.²¹ Te griegoetike ba sk'oponik te Felipe, te Felipe ja slumal te Betsaida te ay ta sk'inal te Galilea, jich la sjojk'ibeyik: "Tatik, ya jk'antik jkiltik te Jesuse,"²² Jich te Felipe ba yalbey te Andrese; jich bajt'ik xchebalik, ba yalbeyik te Jesuse.²³ Te Jesús la sut sok jich la yal: "K'otix yorail te ya yich' ich'el ta muk' te Nich'anile."²⁴ Jamal ya jkalbeyex, teme ma ba ya xch'ay koel te bij sit trigo ta lume sok teme ma ba ya xlaje, ya me xjil stukel yan teme ya xlaje ya me yak' bayal sit.²⁵ Te mach'a k'ux ta yot'an te xkuxinele ya me xch'ay te xkuxlejale; yan te mach'a ma xk'uxtay sba te bit'il kuxul ta balumilale ya me sta xkuxinel sbajt'el k'inal.²⁶ Teme ay mach'a ya sk'an ya yak' sba ta abat jku'one, aka me sts'aklinon bael, sok te banti ayone, le' me ay uka te jkabate. Teme ay mach'a ya yak' sba ta abatinel jku'one, ya me yich' ich'el ta muk' yu'un te Jtate. TE JESUSE LA YAL TE BIT'IL YA XLAJE²⁷ Ta ora to bayal ayon ta wokol ya jkaiy: ¿Beluuk ya stak' jkal yu'un? ¿Jtat, koltayawon ta ora to, xionbal? Jauk me to ja talemon yu'un ta ora to.²⁸ Jtat, aka me yich' ich'el ta muk' te abiile." Jich yu'un ay mach'a k'opoj tel ta ch'ulchan sok jich la yal, "La jkak'atix ta ich'el ta muk' sok ya me jkak'at xan ta ich'el ta muk'." ²⁹Jich yu'un te tsobol ants-winiketike te le' ayik a te la yaiyik stojol te k'ope la skuyik ta chawuk. Sok ay mach'a la yalik: "Ja ch'ul abat te k'opnot yu'une."³⁰ La yal te Jesuse, "Ma Jo'okon ta jwenta te tal te k'ope, ja ta awentaik te k'opoje."³¹ La staix yorail te ya x-och ta ich'el ta k'op te mach'atik ayik ta balumilale; la staix yorail te ya yich' lok'esel te ajwalil yu'un te balumilale.³² Te k'alal ya jkich' jachel moel ta balumilal, ya me jkik'tel ta jtojol spisil te ants-winiketike."³³ Ja la yal yu'un te ya yak' ta nael te bit'il ya xlaje.³⁴ Jich la yalik te ants-winiketike, "Jkaiyojtk stojol te bit'il ya yal te mantalil te sbajt'el k'inal kuxul te Cristoe. ¿Bistuuk te jich ya awal, te ya sk'an yich' jachel moel te Nich'anile? ¿Mach'a te Nich'anile?"³⁵ Te Jesús jich la yalbey yaiyik, "Ma ba jalix ka'al te le' ay ta atojolik te sakil k'inale. Ja yu'un beenanik me te jayeb xan k'aal awich'ojik te sakil k'inale, swenta yu'un ma ba chamuk nax ya awaiyik te k'alal ya xtal te jik'al k'inale. Te mach'a ya xbeen ta jik'al k'inale ma sna' te bay ya sbajt'e."³⁶ Te bit'il ayex to ta bay te sakil k'inale, ch'uunaik me yu'un jich yal-snich'an ya xk'oex te sakil k'inale." Te k'alal laj yot'an ta k'op te Jesuse jich bajt' snak' sba ta k'ejel. MA LA XCH'UUNIK TE JUDIOETIKE³⁷ Manchuk me bayal ta chajp' senyailetik la spas te Jesús ta stojolik, ma ba la xch'uunik, ³⁸swenta yu'un jich ya xk'ot ta pasel te beluk yaloj te alwanej Isaías te jich la yale, "KAJWAL, ¿MACH'A XCH'UUNEJIX TE BELUK YAIYOJIK STOJOL TA JTOJOLTIKE? ¿MACH'A AK'BOTIX YIL YU'EL YU'UN TE KAJWALTIKE?"³⁹ Ja ta swenta te ma ju' yu'unik xch'uunele, meel te Isaías jich nix la yal jilel, ⁴⁰"TE DIOSE LA SK'ATBUN TA MA'SIT, SOK LA YAK' TULANAJUK YOT'ANIK; TE JICHUKE YA STAK' YILIK SOK TE SITIKE SOK YA XK'OT TA YOT'ANIK TE JICHUKE, SOK YA SUJTESIK YOT'ANIK SOK YA XCH'ABTESBEY XCHAMELIK TE JICHUKE."⁴¹ Jich la yal te Isaías yu'un yilobey yutsilal te Jesús sok janix la xcholbey sk'oplal.⁴² Ay bayal ajwaliletik te la xch'uunik te Jesuse; jauk me to ma la sk'an yal sbaik ta skaj te la xi'ik te fariseoetike, swenta yu'un te manchuk ya yich'ik lok'esel tel ta bay te sinagogae.⁴³ Ja la sk'anik xan te ya yich'ik ich'el ta muk' yu'un te ants-winiketike, ja ma la sk'anik te yakuk yich'ik lektesbel sk'oplalik yu'un

te Diose.YA YICH' ICH'EL TA K'OP TE ANTS-WINIKETIKE TA SWENTA SK'OP TE JESUSE ⁴⁴Te Jesús tulan k'opoj jich la yal, "Te mach'a ya xch'uunone, ma jtukeluk nax ya xch'uunon, ja ya xch'uun uuk te mach'a la stikunon tele, ⁴⁵sok te mach'a ya yilone, ja ya yil uuk te mach'a la stikunon tele."⁴⁶Te Jo'one jich talon te bit'il sakil k'inal yu'un te balumilale, swenta yu'un spisil te mach'a ya xch'uunone ma x-ain ta jik'al k'inal. ⁴⁷Teme ay mach'a ya yaiybon stojol te k'ope jauk me to ma ya xch'uun spasel, ma Jo'okon ya jlikbey te smule; meel ma jauk talemon yu'un te ya jlikbey smul te ants-winiketike, ja talon yu'un te ya jkoltey te mach'atik ayik ta balumilale. ⁴⁸Teme ay mach'a ya sbajone sok teme ma la yich'bon te jk'ope, ay me mach'a ya yich' likbeyel smul yu'un: Ja te jk'op te beluk jkaloje ja me ya yich' likbeyel smul yu'un ta slajibal k'aal. ⁴⁹Meel ma jtukeluk nax te k'opojone, ja te Jtat te la stikunon tel koele, te mach'a la yak'bon te mantalil te beluk ya sk'an jkal sok te bit'il ya sk'an xk'opojone. ⁵⁰Sok jna'oj te mantalile ja kuxinel sbajt'el k'inal; Jich yu'un te beluk ya jkale janix jich te bit'il la yalbon tel te Jtat te jich ya jkale."

13 TE JESÚS LA SPOKBAY YAKAN TE NOPOJELETIK YU'UNE¹Ma to sta sk'in pascua, te Jesús sna'oj te k'otix yorail te ya yijk'teyix te balumilale sok te ya xbajt'ix ta stojol te Tatile, k'ux ta yot'an te mach'a ayik yu'un ta balumilale, k'ux ta yot'an ta slajibal. ²Jich yu'un te pukuje la yalbey ta yot'an te Judas Iscariote, te snich'an Simón, te ja ya yak' ta k'abal te Jesuse.³Ja sna'oj te ak'bil ta sk'ab spisil te beluk ay yu'un te Tatile, sok te ja talem ta stojol te Diose sok ta stojol Dios ya sujt' bael. ⁴Jich la stejk'an sba te banti yakik ta we'ele, la slok'es te sk'ue. La stsak jun pak' jich la sbech'ba ta sjuyubal. ⁵Jich yu'un ta patil la yak' ja' ta jun bojch', jich jajch' ta spoktilebey yakan te nopojeletik yu'une sok la stakintesbey sok te pak' te bech'el ta sjuyubale.⁶Te k'alal k'ot ta stojol te Simón Pedro, te Pedro la yal: "¿Kajwal ja'atbal ya apokbon te jkakane?" Te Jesús la sut sok jich la yal: "Te beluk yakon ta spasele, ma to xk'ot ta awot'anik, jauk me to ta patil ya xk'ot ta awot'anik." Te Pedro la yalbey: "Mayuk bin ora ya apokbon te jkakane." Te Jesuse la sut: "Teme ma ba ya jpokbate, ma jku'unat abi." ⁹La yal te Simón Pedro: "Kajwal, ma jauk nax ya apokbon te jkakane, pokbon uka te jk'abe sok te jole."¹⁰La yal te Jesuse: "Te mach'a spokoj sbaixe, jaxanix ya sk'an spoj te yakane, meel spokoj sbaix, te ja'exe ja apokoj abaikix, jauk me to ma ba apisilik."¹¹(Melel te Jesús sna'ojix te mach'a ya x-ak'ot ta k'abal yu'une; ja yu'un te jich la yale: "Ma apisilik apokoj abaik.")¹²Te k'alal laj yot'an spokbeyel te yakanike sok te la xcha' slap te sk'u'e, la snajk'an sba jich la yal: "¿Ya ba ana'ik te beluk la jpasbatike?"¹³Te ja'exe ya awalbonik "Maestro" sok "Kajwal"; lek te jich awalike, meel yu'unix Jo'on a. ¹⁴Te Jo'on, Ajwalilon sok te Maestron, te la jpokbeyex awakanike, janix jich me ya sk'an te ya apokbey abaik ta tulu tul te awakanike. ¹⁵Melel jich me la jkak'beyex awilik, ta swenta te jich nix me ya apasik uuk te beluk la jpasbeyexe.¹⁶Jamal ya jkalbeyex, te tul abat ma me jauk kajal ta stojol te ajwalil yu'une; sok te mach'a tikunbil tel yu'une ma me jauk kajal yu'un te mach'a la stikunon tele. ¹⁷Teme k'ot ta awot'anike, bayal me awutsilik teme la apasike. ¹⁸Ma apisilik te jich ya jkalbeyexe, meel ya jna'bey sba te mach'a tsabilix jku'une, jauk me to jich ya jkal ta swenta te ya xk'ot ta pasel te bit'il ts'ibubile: "TE MACH'A PAJAL YA JWE' KAXLAN WAJ SOKE, JA KATBUJIX TA JKONTRO."¹⁹Jo'on ya jkalbeyex ta ora to meel ma to k'oem ta pasel, swenta yu'un teme k'ot ta pasele, jich me ya ach'uunike te JO'ONE. ²⁰Jamal ya jkalbeyex, te mach'a ya yik' ta stojol te mach'a tikunbil tel jku'une, ja me ya yik'on abi, sok te mach'a ya yik'one, ja me ya yik' uuk te mach'a la stikunon tele."TE JESÚS LA YAL TE YA X-AK'OT TA K'ABAL YU'UN TE JUDASE²¹Te k'alal jich la yal te Jesuse, la smel-yot'an yu'un, sok jich la yal ta jamal: "Jamal ya jkalbeyex, te ay tul ta awolilik te ya yak'on ta k'abale."²²Te nopojeletike la yilbey sba sitik ta tulu tul sok la sjojk'ibey sbaik te mach'a a.²³Tul te nopojele, te mach'a k'ux ta yot'an te Jesuse, smejsanoj sba ta sts'eel te Jesús ta bay we'bal te'. ²⁴Jich yu'un te Simón Pedro, la xch'ux k'abtey te nopojele swenta yu'un ya sjojk'ibey: "Albotik jkaiytik te mach'a yak ta yalbeyel sk'oplale."²⁵Jich yu'un la snijan sba ta stan te Jesuse, la sjojk'ibey: "Kajwal, ¿Mach'a te yakat ta yalbeyel sk'oplale?"²⁶Jich yu'un jich la sut te Jesuse: "Ja te mach'a ya jkak'bey te mulbil kaxlan waje." Jich yu'un te k'alal la smulbeyix a te kaxlan waje, la yak'bey te Judas, te snich'an Simón Iscariote. ²⁷Jich yu'un te k'alal la swe'ix a te kaxlan waje, och ta yot'an te Satanáse. Jich yu'un te Jesús la yalbey: "Te beluk ya apase, pasame ta oranax."²⁸Jich yu'un, te mach'atik nakalik ta we'el soke ma la sna'ik te beluk la sk'an yale. ²⁹Melel te Judas ja yich'oj te yawil tak'ine, ja yu'un te jich la skuyik te jich albot yu'un te Jesuse; "Te yakuk sman te beluk ya xtu'un yu'unik ta k'ine," o te jauk xba yak'bey tebuk te me'baetike. ³⁰Ta patil te k'alal la stsak Judas te kaxlan waje, lok' bael ta oranax. Ajk'ubalix a.TE YACH'IL MANTALILE³¹Te k'alal bajt'ix a te Judase, la yal te Jesuse: "Ta ora to ya yich' ich'el ta muk' te Nich'anile, sok janix ta swenta te ya yich' ich'el ta muk' te Diose. ³²Teme ja ya yich' ich'el ta muk' te Dios ta swentae, janix jich te Dios ya yak' ta ich'el ta muk' uuk te Nich'anile, jich me ta ora nax ya yich' ich'el ta muk'. ³³Kal-jnich'nab, te Jo'one ma ba jalix k'aal te joinejexe. Te ja'exe ya me aleonik, jich te bit'il la jkalbey te judioetike, janix me jich ya jkalbeyex uuk: "Te banti ya xboone, ma stak' ya xbaex."³⁴Te Jo'one yakon yak'belex jun yach'il mantalil, k'ux me xa awaiy abaik ta apisilik; jich te bit'il k'ux jkaiyojexe, jich me k'ux ya awaiy abaik ta tulu tul. ³⁵Jich me ya sna'ik ta spisilik te ja'ex te nopojelax jku'une, teme k'ux ya awaiy abaik."TE JESÚS LA YAL TE YA XMUKOT TA YOT'AN YU'UN TE PEDROE³⁶Te Simón Pedro la yalbey: "Kajwal, ¿Banti ya xbaat? Jich la sut te Jesuse: "Te banti ya xboone ma xju' ya ajoionon bael ta ora to, jauk me to patil ya ajoionon bael."³⁷La yal te Pedro: "Kajwal, ¿Bistuuk te ma stak' joinat bael ta ora to? Ya jkak'bat te jkuxlejal ta atojol."³⁸La sut te Jesuse: "¿Ya bal awak' te akuxlejal ta jtojole? Jamal ya jkalbat te ma to x-ok' a te tat mut te oxebe buelta ya amukon ta awot'ane."

14 TE JESÚS JA BE YU'UN TE BANTI AY TE TATILE¹Ma me amel-awot'anik. Ch'uunaik te Diose; sok ch'uunawonik me uuk. ²Ta snaj te Jtate, bayal ta tsal te banti ya x-ainexe. Te manchuk jichuke, la jkalbeyex te jichuke, meel ya xba jchajp'anbeyex awawilik le'a. ³Teme boone sok teme la jchajp'an te awawilike, ya me sujt'on tel sok ya me jtsobatik bael swenta yu'un te banti ayone, le' me ya x-ainex uka.⁴Te ja'exe ya me ana'ik te be te banti ya xboone." ⁵Te Tomase la yalbey

te Jesuse: "Kajwal te jo'otike ma jna'tik te banti ya xbaate; ¿bit'il ya stak' jna'tik te bee?"⁶ Te Jesuse jich la yalbey: "Jo'on te beone, te smelelilone sok te kuxlejalone; mayuk mach'a ya xtal ta stojol te Tatile, janax ta jwenta.⁷ Te lajuk ana'bonik jbae, la ana'beyik sba uuk te Jtat te jichuke. Ta ora to la ana'beyikix sba sok la awilikix."⁸ Te Felipe jich la yalbey te Jesuse: "Kajwal, ak'botik jkiltik te Tatile, janax ya jk'antik abi."⁹ Te Jesuse jich la yalbey: "Joinojatikix bayal k'aal, ¿ma to ba ana'ojbon jba, Felipe? Te mach'atik yiljonix, yiljokix te Tatile. ¿Bistuuk te jich ya awale: Ak'botik jkiltik te Tatile?"¹⁰ ¿Yu'un ba ma ba ach'uunej te ayon ta stojol te Tatile sok te ay ta jtojol te Tatile? Te jk'op te ya jkalbeyexe, ma yu'unuk ta jk'opnax jtukel, jauk me to ja te Tatil te jun ayon soke, te ya spas te at'elile.¹¹ Ch'uunaik te junax ayon sok te Tatile, sok te ay ta jtojol te Tatile, teme yu'une ch'uunaik te at'elil te ya jpase.¹² Jamal ya jkalbeyex, te mach'a ya xch'uunone, ya me spas te at'elil te ya jpase, janix me jich ya spas bayal xan ta chajp' at'etetik uk, meel ya xboon ta banti ay te Tatile.¹³ Chinkan te beluk ya ak'anbonik ta jbiile, ya me jpas, swenta yu'un te Tatile ya me jich' albeyel yutsilal ta swenta te Nich'anile.¹⁴ Chikan te beluk ya ak'anbonik ta jbiile, ya me jpas. TE JESUSE LA YAL TE YA STIKUNTEL TE CH'UL ESPÍRITUE¹⁵ Teme k'uxon ta awot'anike, ya me ak'ejbonik te mantaliletik jku'une.¹⁶ Ya me jk'opon te Tatile, jich me ya yak'beyex yan ajuyik swenta yu'un ya sjoinatik ta spisil ora:¹⁷ ja te Espiritu yu'un te smelelile. Te ma stak' yich'ik te mach'atik ma xch'uunike, meel ma yilik, sok ma sna'bey sbaik. Jauk me to te ja'exe ya ana'bey sbaik, meel sjoinejatik sok ya x-ain ta atojolik.¹⁸ Ma ba ya jkijk'teyatik atukelik; Ya sujt'ontel ta atojolik.¹⁹ Mayukix bayal k'aal te ants-winetik ta balumilale ma ba ya yilon xan, jauk me to te ja'exe ya me awilonik. Meel kuxulon, janix jich uuk te ja'exe ya me xkuxinatik.²⁰ Te k'alal ya sta sk'alelal te jich ya xk'ot ta pasele ya me ana'ik te jun ayon sok te Jtate, sok te ayatik ta jtojole, sok te ayon ta atojolik uuke.²¹ Te mach'a yich'oj te mantaliletik jku'une sok teme ya sk'ej ta yot'ane ja me te mach'a k'uxon ta yot'an abi; sok te mach'a k'uxon ta yot'ane, janix me jich k'ux ya x-aiyot yu'un te Jtate, sok k'ux me ya jkaiy uuk sok ya me jkak'ba ta ilel ta stojol.²² Te Judas (ma me jauk te Iscariote) la yalbey te Jesuse: "Kajwal, ¿bistuuk te janax ya awak' aba ta ilel ta jtojoltike, jauk me to ma awak' aba ta ilel ta stojol te mach'atik ayik ta balumilale?"²³ Te Jesuse la sutbey sok jich la yalbey te Judase: "Teme ay mach'a k'uxon ta yot'ane, ya me sk'ejbon te jk'ope, sok k'ux me ya x-aiyot yu'un te Jtate sok ya me xtalotik ta stojol sok junax me ya x-ainotik.²⁴ Te mach'a ma k'uxon ta yot'ane, ma me sk'ej ta yot'an te jk'ope, te k'op te yakalex ta yayel stojole ma lok' tel ta jkot'an jtukel, ja tal ta stojol te Tatile te ja la stikunon tele."²⁵ Jo'on la jkalbeyex spisil in to, meel joinejatik to.²⁶ Jauk me to, te mach'a ya yak'beyex smuk'ul awot'anike, ja te Ch'ul Espiritue, te ya stikuntel te Tatil ta swenta te jbiile, ja me ya snojp'tesatik ta spisil sok ja me ya yak'beyex ana'ik spisil te beluk la jkalbatike.²⁷ Ya jkijk'tebeyex te lamal k'inale, ya jkak'beyex te lamal k'inale; ma ba jich ya jkak' te bit'il ya yak'ik te mach'atik ayik ta balumilale. Ma me xa awak' te ya xwoklaj te awot'anike, sok ma me xiwex.²⁸ La awaiyikix stojol te la jkalbeyexe: Ya me xboon, sok ya me sujt'on tel ta atojolik. Te k'uxukon ta awot'anike, ya me sbujts' naj awot'anik yu'un, meel ya me xboon ta stojol te Tatile, meel te Tatile ja kajal xan te bit'ilone.²⁹ Jich yu'un la me jkalbeyex meel ma to be k'oem ta pasel, swenta yu'un te k'alal jich ya xk'ot ta pasele, jich me ya ach'uunik.³⁰ Ma bayalix ya jk'opon xan ta atojolik, meel te ajwalil yu'un te balumilale ya xtalix. Mayuk yu'el ta jtojol,³¹ swenta yu'un ya sna'ik te mach'atik ayik ta balumilale te k'ux ta jkot'an te Tatile, jich ya jpas te bit'il la yalbone. Jajch'anik, ya xbootikix.

15 TE JESÚS JA SMELELIL YAK'UL TS'USUB¹ "Jo'on te smelelil yak'ul ts'usub, sok te Jtate ja te kanan-ts'usubiltike.² Ja ya slok'es spisil te sk'ab-k'ab te bay ma yak'ix sit ta jtojole, sok ja ya slektes spisil te banti ya yak' te site swenta yu'un ya yuts'tes xan stukel jich me ya yak' xan bayal sit a.³ Te ja'exe uts'tesbilexix yu'un te jk'op te jkalobeyexe.⁴ K'axel me xa awak' abaik ta jtojol, jich k'axel me ya jkak'ba ta atojolik uuk. Jich te bit'il sk'ab-k'ab ts'usub te ma xju' ya yak' sit ta stukel nax teme ma snitoy sba sok te smuk'ul yak'ule, janax ya xch'i teme snitoy sba soke, jich nix te ja'exe, ma xju' awu'unik te ya sitinex teme ma k'axel uuk awak' abaik ta jtojole.⁵ Jo'on te yak'ul ts'usube, te ja'exe jichex te bit'il sk'ab-k'abe. Te mach'a k'axel ya yak' sba ta jtojole jich nix me ya jkak'ba ta stojol uuk, jich me ya yak' bayal sit, meel teme k'ejel ayexe, mayuk beluk ya xju' awu'unik spasel.⁶ Teme ay mach'a ma yak'oj sba ta jtojole, ya me yich' ch'ojel bael jich te bit'il te sk'ab te ts'usube jich me ya xtakinaj; sok ya me stsobik te sk'ab-k'ab te ts'usube jich me ya yich' ch'ojel ochel ta bay k'ajk', jich me ya xk'ajk'ik.⁷ Teme k'axel ya awak' abaik ta jtojole, sok teme k'axel ya awak' ta awot'anik te jk'ope, k'anaik spisil te beluk ya sk'an te awot'anike, jich me ya awich'ik ak'beyel.⁸ Ja ya yich' ich'el ta muk' yu'un te Jtate: Te yakuk awak'ik bayal asitik jich me nopojelx ya xk'oex jku'un.⁹ Jich te bit'il k'uxon ta yot'an te Jtate, jich nix k'uxex ta jkot'an uuk; k'axel ayukex ta xk'uxul jkot'an.¹⁰ Teme la ach'uunbonik te jmantale, te ja'exe ayatik ta bay te xk'uxul jkot'ane, jich te bit'il Jo'one jch'uunobey smantal te Jtate, jich ainemon ta bay te xk'uxul yot'ane.¹¹ La jkalbeyex spisil in to, swenta yu'un ayuk me ta atojolik te sbujts' jkot'ane, jich ts'akal me ya ataik te sbujts' awot'anike.¹² Ja jmantal te ya jkalbeyexe, ja te k'ux ya awaiy abaik ta tulu tul, jich te bit'il te k'uxex ta jkot'ane.¹³ Mayuk mach'a k'ax jich ay xk'uxul yot'an te bit'il te mach'a ya yak' sba ta lajel swenta yu'un te mach'atik sjuytake.¹⁴ Te ja'exe ja juyex teme ya apasik spisil te beluk ya jkalbeyexe.¹⁵ Ma ba ya jkalbeyex abatetik, meel te abate ma sna' te beluk ya spas te ajwalil yu'une. Te Jo'one jkalobeyex juytak, meel te beluk jkaiyoy stojol yu'un te Jtate, ja la jkak'beyex ana'ik.¹⁶ Te ja'exe ma jauk la atsaonik, jauk me to te Jo'one ja la jtsaex, swenta yu'un te yakuk xbeenexe sok te ya sitinexe sok te asitike ma ba ya xljaj, jich yu'un spisil te beluk ya ak'anik ta stojol te Jtatik ta swenta jbiil ya me yak'beyex.¹⁷ Te jmantal te ya jkalbeyexe: Ja me te k'ux ya awaiy abaik ta tulu tule. TE BALUMILALE YA ME YILEYEX¹⁸ Teme ya yileyex te balumilale, na'aik me stojol te ja neel la yileyonike.¹⁹ Teme ayex sok te mach'atik ayik ta balumilale, jich me k'ux ya yayex te jichuke. Jauk me to te ja'exe ma yu'unukex te balumilale meel te Jo'one la jtsaex, ja yu'un te ya yileyex te balumilale.²⁰ Juluk me ta awot'anik te beluk la jkalbeyexe: Te tul abat ma jauk kajal sk'oplal ya xk'ot ta stojol te yajwale. Te Jo'one la snutsonik, jich me te ja'exe ya me awich'ik nutsel uuk; teme la

sk'ejbonik te jmantale, jich nix ya yich'beyex ta k'ejbel uuk te beluk ya awalike. ²¹Jauk me to jich me ya spasbeyex ta swenta te jbiile, melel ma sna'bey sbaik te mach'a la stikunon tele. ²²Te manchuk talone sok te manchuk la jk'oponleye, mayuk smulik te jichuke, jauk me to mayuk beluk ya stak' yalik ta skoltebel sbaik yu'un te smulike. ²³Te mach'a ya yileyone, jich nix ya yiley uuk te Jtate. ²⁴Te manchuk la jpas spasil te beluk at'elil te mayuk mach'a la spase, mayuk smulik te jichuke, jauk me to la yilikix sok ya yileyonik sok te Jtate. ²⁵Jauk me to ja yu'un te yakuk xk'ot ta pasel te beluk ts'ibubil jilel ta mantalile: "MAYUK SWENTAIL TE LA YILEYONIKE." ²⁶Te k'alal ya xtal te mukteswanej-k'inal awu'unike, te ja ya jtikunbeyex tel ta swenta te Jtate, ja te Espiritu yu'un te smeilelile, te ja talem ta stojol te Jtate, ja ya yalbon Jk'oplal stukel. ²⁷Jichex uuk te ja'exe ya me awalbonik ta jamal te jk'oplale melel ja jainojonik ta xjajch'ibal to tel.

16

¹La jkalbeyex awaiyik in to swenta yu'un ma me xchebaj awot'anik a. ²Ya me awich'ik tenel lok'el ta sinagogaetik. Jauk me to le' me nopolix a te mach'a ya smilexe ya me skuyik te yakik ta spasbeyel yat'el te DiOSE. ³Jich me ya spasiq spasil in to melel ma ba sna'objey sbaik te Tatile sok ma sna'objonik jbauk. ⁴La jkalbeyex awaiyik spasil in to, swenta yu'un te k'alal ya xk'ot yoraile, te ja'exe ya me xjul ta awot'anik te beluk la jkalbeyex ta stojolik. Ma ba la jkalbeyex awaiyik ta xjajch'ibal to tel melel joinejex to a.TE YAT'EL TE CH'UL ESPÍRITUE ⁵Jauk me to la staix yorail te ya xboon ta stojol te mach'a la stikunon tele, jauk me to mayuk mach'a ya sjojk'ibon: ¿Baanti ya xbaat? ⁶Jauk me to janax ya amel-awot'anik yu'un te jich la jkalbeyexe. ⁷Jauk me to jamal ya jkalbeyex: Ja me lek te ya xboone. Melel teme ma xboone, ma me xtal te muk'teswanej-k'inal awu'unike, jauk me to teme boone, ya me jtikun tel ta atojolik. ⁸Te k'alal ya xtale, te muk'teswanej-k'inale ya me yak'bey sna' stojol te ants-winetik te ch'ayemike, te beluk a te mulile, sok te beluk toje sok te ay ich'el ta k'ope, ⁹ja mulil te ma ba ya xch'uunonike; ¹⁰ya yak'bey sna'ik bit'il ay sk'oplal te toj-ot'anile, melel ya xboon ta stojol te Jtate sok te ja'exe ma me ya awilonik xan; ¹¹sok ya me sna'ik te bit'il ay sk'oplal te ich'el ta k'ope, melel te ajwalil yu'un te balumilale ich'otix ta k'op yu'un ya yich' castigo. ¹²Ay bayal beluk ya jkalbeyex jauk me to ma ba ya xk'ot ta awot'anik ta ora to. ¹³Jauk me to te k'alal ya xtal stukel te Espiritu yu'un te smeilelile, ja me ya stojtesatik ta sna'el spasil te beluk smeilelile, melel ma ba xk'opoj ta stukel nax. Jauk me to ja me ya yal te beluk ya ya'ij stojole, sok ja me yalbeyex te beluk ya xtale. ¹⁴Ja me ya yak'on ta ich'el ta muk', melel ja ya yich' te beluk jku'une sok ja me ya yalbeyex te ja'exe. ¹⁵Spasil ta chajp' te beluk ay yu'un te Jtate ja jku'un uuk. Jich yu'un la jkal te ya yich' te Espiritu te beluk ay jku'une sok te ja ya yalbeyexe.TE MEL-OT'ANE YA ME XK'ATBUJ TA SBUJTS'-OT'ANIL ¹⁶Ma ba jalix te ya awilbonik te site, sok ta patil xan ya me awilonik. ¹⁷Jich yu'un, ay cha'ox tul te nopojeletik la yalbey sbaik: "¿Beluuk a te yak ta yalbelotik: Te k'alal la yal te nopol ya staix yorail te ma ba ya jkiltik xane sok te la yal te nopol ya xcha' jkiltike, sok bistuuk te la yal te ya xbjat' ta ba ay te state?" ¹⁸Jich yu'un, jich la yalik: "¿Beluuk a te la yalbotike: Mayukix bayal k'aal? Ma xk'ot ta jkot'antik te beluk yak ta yalele." ¹⁹Te Jesús la yil te ya sk'an sjojk'ibeyik, jich la yal: "¿Ja ba yak ta ajojk'ibeyel abaik te beluk la jkale: 'Te mayukix bayal k'aal te ya awilonik xane, sok ta patil ya awilonik xane?' ²⁰Jamal ya jkalbeyex, te ja'exe ya me x-ok'atik sok k'axem to xan ya me amel-awot'anik, yan te balumilale ya me sbujts'naj yot'anik yu'un; yan te ja'exe k'axem to ya amel-awot'anik yu'un, jauk me to te ja k'exlaliqe ya me xk'atbuj ta sbujts' awot'anik. ²¹Te k'alal ya x-alaj te antse, bayal ya smel-yot'an melel k'otix te yoraile, jauk me to te k'alal bejk'ajemix a te yale, ma ba ya sna'ix te xk'uxul te aljele melel binax yot'an yu'un te bejk'ajix tul alal ta balumilale. ²²Jich te ja'exe ya amel-awot'anik ta ora to, jauk me to ya me jkilex ta yan buelta, sok ya me sbujts'naj awot'anik, sok mayuk mach'a ya sk'ejbeyex bael te sbujts' awot'anike. ²³Te k'alal ya sta yoraile, mayuk beluk ya ak'anbonik. Jamal ya jkalbeyex, teme ay beluk ya ak'anbeyik te Jtat ta jbiile, ya me yak'beyex. ²⁴Te ja'exe mayuk beluk ak'anojbonik ta jbiil. K'anaik jich me ya awich'ik ak'beyel, jich me ya sbujts'naj awot'anik yu'un.TE JO'ONE LA JTSALIX TE BALUMILALE ²⁵Spasil te beluk la jkalbeyexe ja ta senyail k'op, jauk me to ya xk'otix yorail te ma ba ya jk'oponex xan ta senyail-k'ope, jauk me to jamal me ya jkalbeyex te bit'il ay sk'oplal te Jtate. ²⁶Teme k'ot sk'alelal ya me ak'anbonik ta jbiil sok ma me ya jk'opon te Jtat atojolik, ²⁷melel te Jtate k'uxex ta yot'an jich te bit'il te k'uxon ta awot'anike melel la ach'uunik te ja talem on ta stojol te Tatile. ²⁸Jo'on talem on ta stojol te Tatile, sok talon ta balumilal. Janix jich, yakon ta yijk'teyel te balumilale sok ya xboon ta stojol te Tatile. ²⁹Te nopojeletik yu'une jich la yalik: "Ilawil, ta ora to jamal yakat ta k'op; ma ba yakat ta senya-k'op. ³⁰Jich yu'un la jna'tikix te spasil ya ana'e, sok te ma yejt'aluk te ay mach'a ya sjojk'ibat xane. Jich yu'un jch'uunejtikix te ja lok'ematel ta stojol te DiOSE. ³¹Te Jesús jich la yaltilebey: "¿Ta ora to la ba ach'uunikix?" ³²Ilawilik, nopol ya staix yorail sok ja yorailix te ya xpuk'ex baele, ta tulu tul ya xbaex ta anaik, sok jtukel me ya awijt'eyonik. Jauk me to ma ba jtukel ayon, melel sjoinejon te Jtate. ³³La jkalbeyex spasil in to yu'un me jich ta jwenta ya awich'ik ak'beyel te lamal k'inale. Ta sba te balumilale ay me bayal awokolik, jauk me to ayuk me smuk'ul awot'anik: "Melel jtsalójix te balumilale."

17 TE JESÚS YA SK'OPONBEY DIOS TE NOPOJELETIK YU'UNE¹Ta patilal te k'alal jich la yal te Jesús in to, la stoy moel sit ta ch'ulchan sok jich la yal: "Jtat, k'otix te yoraile; te ya awak' ta ilel yutsilal te anich'ane jich me ya yak' ta ilel te awutsilale. ²Jich te bit'il la awak'beyix yich' tulan yat'el ta stojol te ants-winetik swenta yu'un ya me stak' yak'bey xkuxinel ta sbajt'el k'inal spasil te mach'atik awak'objeyixe. ³Jai to ja te kuxinel sbajt'el k'inale: Te ya sna'batik aba, te ja'at nax atukel te smeilelil Diosate, sok te ya sna'bey sbaik te Jesucristo te la atikun tele. ⁴Te Jo'one la jkich'atik ta muk' ta balumilal. Juix ta pasel jku'un spasil te beluk la awak'bon jpase. ⁵Ta ora to, Jtat, ak'bon jkich' xan te ich'el ta muk' ta stojol jich te bit'il ay yutsilal te k'alal ayon to ta atojol a te k'alal ma to pastajem a te balumilale. ⁶Te Jo'one la jkak'ix na'el stojol te abiil ta stojol te mach'atik la awak'bon te ayik ta balumilale. Ja'at awu'un ta sneelal; sok te ja'ate la awak'bon ta jwenta, sok ayix ta yot'anik te ak'ope. ⁷Ta ora to sna'ojkix stojol te spasil te beluk awak'objone ja awu'un, ⁸melel la jkalbeyix ya'iyik ta spasilik

te k'opetik te awak'ojbone. La yich'ikix ta muk' sok k'otikix ta yot'anik te Jo'on talemon ta atojol sok la xch'uun yot'anik te ja la atikunon tele.⁹Ya jkal wokol yu'unik. Ma jkal wokol yu'un te balumilale, ja me ya jkal wokol yu'un te mach'atik la awak'bone, melez ja awu'un.¹⁰Spisil te beluk ay jku'une ja awu'un, sok spisil te beluk ay awu'une ja me jku'un uuk, le' me ya xchiknaj a te jkutsilale.¹¹Te Jo'one ma ba ayonix ta balumilal, jauk me to te ants-winetetik to ayik ta balumilal, te Jo'one ya xboonix ta atojol. Ch'ul Jtat, kanantaybon ta jbiil spisil te mach'a la awak'bon yu'un jich me junax ya xk'otik, jich te bit'il te jo'otik te junax ayotike.¹²Te k'alal joinej a, Jo'on la jkanantey ta swenta abiil spisil te mach'atik awak'ojbone. Jo'on la jkanantey, jich ni tuluk ch'ay, janax ch'ay te mach'a jich albil sk'oplale, swenta yu'un jich ya xk'ot ta pasel te beluk ts'ibubil jilele.¹³Ta ora to ya xtalonix ta atojol; Te Jo'one yakon ta yalel te k'opetik to te ayon to ta balumilale, swenta yu'un jich me ya xnojik ta jkutsilal.¹⁴Te Jo'one la jkalbeyix ta stojolik te ak'ope, ja yu'un te ileybilik yu'un te balumilale melez ma me jauk yu'unik te balumilale, jich te bit'il Jo'one ma ba yu'unon te balumilale.¹⁵Te Jo'one ma jauk ya jk'an te ya ak'ej lok'el ta balumilale, ja ya jk'anbat te yakuk akantaybon ta stojol te mach'a amene.¹⁶Ma yu'unukik te balumilale, jich te bit'il te Jo'one ma ba yu'unukon te balumilale.¹⁷Ch'ultesley a ta swenta smeletil. Te ak'ope ja smeletil.¹⁸Jich te bit'il la atikunon tel ta balumilale, jichon uuk la jtkunley bael ta balumilal.¹⁹Ja yu'un te yakon Jch'ultesbelba ta swenta te yakuk xch'ultes sbaik uuk yu'un te smeletile.²⁰Ma jauk nax ya jkal wokol yu'unik, janix jich uuk te mach'atik ya xch'uunonik ta swenta te ya xcholbonik te jk'oplale²¹jich me ta spisilik junax me ya xk'otik, jich te bit'il ja'at Jtat ayat ta jtojol sok te Jo'one ayon ta atojol. Ya me jkal wokol yu'un te junuk ayukotik soke, swenta jich me ya xch'uunonik te mach'atik ayik ta balumilal te ja la atikunon tele.²²Te jkutsilal te la awak'bone, la jkak'bey uuk te mach'atik la st'unonike, jich yu'un junax me ya xk'otik; jich bit'il te Jo'otik te junax ayotike;²³Jo'on ayon ta stojolik sok te Ja'ate ayat ta Jtojol. Jich me junax ya xk'otik; jich me te balumilale ya me sna' te Ja'at la atikunon tele, sok k'ux la awaiy ta awot'an, jich bit'il te k'uxon ta awot'ane.²⁴Jtat, ya me jk'an te spisilik te mach'atik la awak'bone ya me sjoinonik te banti ayone jich me ya yilbonik te jkutsilale, te Ja'at la awak'bone. Melez k'uxon ta awot'an te k'alal ma to xchiknaj a te balumilale.²⁵Jtat te ja'at tojate, te balumilale ma la sna'bat aba, jauk me to te Jo'one ya jna'bat aba; sok ya sna'ik uuk te ja'at la atikunon tele.²⁶Te Jo'one jkak'oj na'el te abiil ta stojolik, sok ya jkak'bey sna'ik te bit'il ay te xk'uxul awot'an te awak'ojbone, jich me ya x-ain ta stojolik sok jich me ya x-ainon ta stojolik uuk."

18 LA YICH' TSAKEL BAEL TE JESUSE¹Ta patil te k'alal jich la yal in to te Jesuse, lok' bael sok te nopojeletik yu'une, bajt'ik ta bay jejch' be ja' Cedron' sibiil, ta bay te awal-ts'unubile, le' och bael a te Jesús sok te nopojeletik yu'une.²Jich yu'un te Judas, te ak'wan ta k'abale, yiloj uuk te banti ay te awal ts'unubile, melez te Jesuse bayal buelta bajt' le'a sok te nopojeletik yu'une.³Jich yu'un te Judase, te k'alal la yik' tel te tijk' soldadoetik yu'un te wolwanej sacerdotetike sok te fariseoetike, sok te mach'atik tulan yat'elik yich'ojike, k'otik le'a sok te sk'ajk'ike, sok te s-espadaike⁴Jich yu'un te Jesuse sna'ojix spisil te beluk ya xk'ot ta pasel ta stojole, neel abat sok la sjojk'iy ya: "¿Mach'a te yakalex ta sleele?"⁵La yalik: "Yakotik ta sleel te Jesús te Nazarenoe." Te Jesuse la yal: "Jo'on." Te Judas te ak'wan ta k'abale, le' tek'el sok a te soldadoetike.⁶Jich yu'un te k'alal la yal jich te Jesuse: "Jo'on," te xie walapat asut'ik bael sok t'uxajik koel ta lum.⁷Jich yu'un la xcha' sjojk'ibey xan: "¿Mach'a a te yakalex ta sleele?" La sutik ta yan buelta " ja yakotik ta sleel te Jesús te Nazarenoe."⁸Te Jesuse la yal: "La jkalbatikix te Jo'one. Jich yu'un teme ja yakalex ta slebelone, koltayaik bael jai jotak to."⁹Jich k'ot ta pasel te beluk la yal te Jesuse: "TE MACH'ATIK LA AWAK'BONE, MA CH'AY NI TULUK JKU'UN."¹⁰Jich yu'un te Simón Pedro, te yich'oj te spuñale, la slok'es tel sok la smaj te yabat te muk' sacerdotee sok la sbojbey te swa'el xchikine. Te sibiil te abate ja Malco.¹¹Te Jesuse la yalbey te Pedro: "Ak'a ochel ta sna te apuñale. ¿Yu'un ba ma jkuch' te copa te la yalbon te Jtat te ya jkuch'e?"¹²TE JESÚS K'OT TA STOJOL TE MUK' SACERDOTE¹³Jich yu'un te tijk' te soldadoetike sok te wolwanej soldadoetike, sok te mach'a yich'oj tulan yat'elik te judioetike, la stsakik te Jesuse sok la xchukik bael.¹⁴Jich neel la yik'ik bael ta stojol te Anás, te ja snial-mamal te Caifase, te ja ay ta muk' sacerdotea jai ja'wil abi.¹⁵Jich yu'un te Caifás ja la yalbey mantal te judioetike te ja lek te tul nax winik ya xlay ta swenta te lume.¹⁶TE PEDRO AY TA YAMAK'UL SNA TE ANÁS¹⁷Te Simón Pedro la sts'aklin bael te Jesuse, sok uuk te yan nopojele. Jauk me to te yan nopojele na'bil sba yu'un te muk' sacerdotee, jich och bael sok te Jesús ta bay te xhajp'anwan te muk' sacerdotee;¹⁸Yan te Pedro tek'el jilel ta bay spat te ti'naile. Jich yu'un te yan nopojele, te na'bil sba yu'un te muk' sacerdotee, lok' tel sok la sk'opon te ants te kanan ti'naile jich la yik' ochel te Pedro.¹⁹Jich yu'un te abat antse, te ja kanan ti'naile, la yalbey te Pedro: "¿Ma ba jaukat nopojelat yu'un uuk jai winik to?" Jich la yal: "Ma jo'okon."²⁰Jich yu'un te abatetike sok te kananetik le' tek'atik a; la stsumik k'ajk' yu'un ay te sike, yakalik ta sk'atinel a te k'ajk'e. Te Pedro le' sjoinej uuk a, tek'el ta sk'atinel te k'ajk'e.²¹TE ANÁS LA YICH' TA K'OP TE JESÚS²²Te muk' sacerdotee la sjojk'ibey te Jesús te bit'il ay te nopojeletik yu'une sok te beluk yak ta yak'el nopele.²³Te Jesús jich la yal: "Te Jo'one k'opojemon ta jamal ta spamal te balumilale. Te Jo'one jkaiyoj nojp'teswane ta bay sinagogaetik sok ta bay templo te banti ya stsbilay sbaik te judioetike. Mayuk beluk muken yakon ta yalel.²⁴¿Bistuuk te ja ya ajojk'ibone? joi'ibeya te yantik te mach'a yaiyojbonik te beluk jkaloje. Ilawil, te ants-winetetik sna'ojik stojol te beluk jkalojixe."²⁵Te k'alal la yal jich te Jesuse, ay tul te mach'a yich'oj tulan yat'el le'a, la smaj te Jesuse sok jich la yal: "¿Jich ba ya asujt'esbey sk'op te muk' sacerdotee?"²⁶Te Jesuse la yalbey: "Teme amen te beluk la jkale, a la ta jamal te beluk ma lekuk la jkale yan teme lek te beluk la jkale, ¿Bistuuk te ya amajone?"²⁷Te Anase la stikon bael te Jesuse, chukul abajt' ta stojol te muk' sacerdotee Caifás.²⁸TE PEDRO LA SMUK TA YOT'AN TE JESUSE²⁹Te Simón Pedro tek'el yak ta sk'atinel te k'ajk'e. Te ants-winike jich albot yu'un: "¿Ma ba jaukat te nopojelat yu'une?" te Pedro la smuk ta yot'an sok jich la yal: "Ma jo'okon."³⁰Tul yabat te muk' sacerdotee, te ja stjilnabal sba sok te mach'a bojbot lok'el xchikin yu'un te Pedro, jich la yal: "¿Ma ba jaukat te la jkilat sok te winik ta bay awal-ts'unubile?"³¹Te Pedro la smuk ta yot'an ta yan buelta jich ora nax ok' te tat mute.³²TE JESÚS

TEJK'ANOT TA STOJOL TE PILATO ²⁸Jich yu'un la yik'ik lok'el te Jesús ta stojol te Caifase, la yik'ik bael ta bay te muk'ul xchajp'ajibal yu'un te ajwalile. Yakix sakubel tel a te k'inale, jich ma ba ochikix ta bay ya xmantalaj te ajwalile yu'un ma la sk'anik te ma lekuk ya xk'ot sk'oplalik yu'une, swenta jich me ya stak' swe'ik a te beluk ya slajinik ta k'in pascua. ²⁹Jich yu'un te Pilatoe lok' tel, tal ta stojolik sok jich la yal: "¿Beluuk smulinoj awu'unik te la awik'ik tel jai winik to?" ³⁰Jich la sutik sok jich la yalik: "Jai winik to te manchuk amenuk yat'ele, te jo'otike ma tal jkak'tik ta atojol te jichuke." ³¹Te Pilatoe jich la yal: "Ik'aik bael te ja'exe sok baan chajp'anaik ta swenta te mantalil awu'unike." Te judioetike jich la yalik: "Te jo'otike ma stak' te ay mach'a ya jkak'tik ta milele." ³²Ja la yalik yu'un ta swenta te ya xk'ot ta pasel te beluk la yal te Jesuse, te sk'op te la yal jilele ja te bit'il ya xlaje. ³³Jich yu'un te Pilatoe och bael ta banti muk'ul chajp'ajibal ta yan buelta sok la yik' tel te Jesuse sok jich la yalbey: "¿Ja'at ba te muk' ajwalilat yu'un te judioetike?" ³⁴Te Jesuse la yal: "¿Ja'at nax ba ya awal atukel o yu'un ba ay yantik te yalojbat jk'oplale?" ³⁵La yal te Pilatoe: "Yu'un bal judion te jo'one zo jo'on ba? janix te alumale sok te wolwanej sacerdotee te la yak'at ta jtojole. ¿Beluuk amen la apas?" ³⁶Te Jesuse jich la yal: "Te jlumale ma jauk jai balumilal to. Te jauk jlumal jai balumilal to, te abatetik jku'une ya me yayiyik kera te jichuke, yu'un ma ba ya yak'on ta sk'ab te judioetike. Jauk me to te jlumale ma ba le' in to." ³⁷Te Pilatoe jich la yalbey te Jesuse: "¿Melel ba te ja'at te muk' ajwalilate? Te Jesuse la sut: "Ja'at nix la awal te jo'on ajwalilone. Ja swentail te bejk'ajone, ja jich swentail te talon le' ta balumilale, yu'un tal jkal ta jamal te smelelil k'ope. Spisil te mach'atik ayik ta smelelile ya yayibon stojol te jk'ope." ³⁸Te Pilatoe la yalbey te Jesuse: "¿Beluuk a te smelelile?" te k'alal jich la yal to, cha' lok' xan bael ta sk'oponel te judioetike sok jich la yal: "Mayuk bay la jtabey xujt'uk smul jai winik to." ³⁹Te ja'exe k'ayemex a te ya jkoltay bael tul winik ta yorail te k'in Pascuae. Jich yu'un, "¿Ja ba ya ak'anik te ja ya jkoltay bael te mach'a muk' ajwalil yu'un te judioetike?" ⁴⁰Jich yu'un awunik sok jich la yalik: "Ma jauk xa koltay me winik to, ja xa koltay bael te Barrabase." Te Barrabase mero elek' stukel.

19

¹Jich te Pilato la yik' bael te Jesuse, la yak' ta majel. ²Te soldadoetike la xotik ta jalel korona ch'ix. Jich la yak'beyik ta sjol te Jesuse sok la slap'beyik tsajal muk'ul-k'u'ul. ³Talik ta stojol te Jesuse sok la yalbeyik: "¿Koltayawotik, Muk' ajwalil yu'un te judioetike!" jich la spak'beyik ta majel te yelawe. ⁴Jich te Pilato lok' xan tel jich la yalbey te ants-winiketike: "Ilawilik, la jkik' tel lok'el ta atojolik yu'un yakuk ana'ik stojol te mayuk smul la jtabeye." ⁵Jich yu'un, lok' tel te Jesuse, skoronainej tel te xotbil ch'ixe sok slapoj tel te tsajal muk'ul-k'u'ule. Jich te Pilato la yalbey te ants-winiketike: "¿Ilawilik, te winike!" ⁶Jich yu'un, te k'alal la yilik te Jesús te wolwanejetik sacerdoteeetike sok te soldadoetike, kajik ta aw jich la yalik: "¿Jijp'anaik ta cruz, jijp'anaik ta cruz!" Jich la yal te Pilatoe: "Ik'aik bael, baan jijp'anaik ta cruz, melel te jo'one mayuk la jtabey smul." ⁷Te judioetike la yalik: "Te jo'otike ay mantalil jku'untik, te le' ya yal a te bit'il ya sk'an yich' milele, melel la yal sba te ja snich'an te Diose." ⁸Te k'alal la yayi stojol spisil te beluk la yalike, te Pilatoe xiw xan yot'an yu'un, ⁹jich cha' och bael ta bay te muk'ul chajp'ajibale jich la yalbey te Jesuse: "¿Banti talemata?" Jauk me to, te Jesuse ma la sjak'. ¹⁰Jich te Pilato la yalbey: "¿Bin yu'un te ma ajak'bon te jk'ope? ¿yu'un ba ma ana', te ay jkich'oj jkat'el te ya xju' jkak'at ta jijp'anel ta cruz sok te ya xju' jkoltayat baele?" ¹¹Te Jesuse la sutbey: "Te ja'ate mayuk awat'el ta jtojol, janax te ak'bilat tel koel ta toyole. Jich yu'un, te mach'a la yak'on ta ak'abe ja k'ax to xan ay smul stukel." ¹²Te k'alal jich la yal bi, te Pilato la sk'an skoltay bael, jauk me to te judioetike la stuyesik te sk'opike jich kajik ta yalel: "Teme la akoltay bael jai winik to, yu'un ma junuk awot'an sok te Césare: Te mach'a ya yal sba muk' ajwalil ya me skontroin te César." ¹³Te k'alal la yayi stojol te Pilato te sk'op yayeyjike, la yik' tel lok'el te Jesuse, sok te Pilato la snajk'an sba ta bay xchajp'ajibal te ja sbiilinoj "Limbil pechel ch'en" jauk me to ta hebreo k'op ya sk'an yal "Gábata." ¹⁴Ja yorailix sk'alelal a te ya yich' chajp'anel te sk'in Pascua, te nopol ya staix a te olil k'aale. Te Pilato la yalbey te judioetike: "¿Ilawilik, le' ay te muk' ajwalil awu'unike!" ¹⁵Kajik ta aw: "¿Bajt'uk ta milel! ¿Bajt'uk ta milel! ¿jijp'ana ta cruz!" te Pilato la yal: "¿Ya ba stak' jijp'an ta cruz te muk' ajwalil awu'unike?" te wolwanej sacerdotee la yal: "Te jo'otike mayuk yan muk' ajwalil jku'untik janax te Césare." ¹⁶Jich te Pilato la yak'bey ta sk'abik yu'un ya yich' jijp'anel ta cruz te Jesuse. JJP'ANOT SOK LAJ TA CRUZ TE JESUSE ¹⁷Jich la stsakik bael te Jesús sok la yik'ik bael, te Jesús sk'echoj bael te scruze, bajt' ta bay jun k'inal te sbiilinoj "Yawil Baketik," ta hebreo k'op jich ya yal "Golgota." ¹⁸Le' la sjijp'anik a te Jesuse sok cha' tul winiketik, tul ta juju-mejch', ja ay ta olil te Jesuse. ¹⁹Te Pilato la snajk'an ta jun lejch'el te' sok le' la yak' ta bay sjol te cruze. Jich ts'ibubil le'a: "JESÚS TE NAZARENO, MUK' AJWALIL YU'UN TE JUDIOETIKE." ²⁰Bayal te judioetik te la sk'oponik te beluk najk'anbil ta bay te lejch'el te'e melel te bay la yich' jijp'anel te Jesuse tijil nax ay sok te lume. La yich' ts'ibuyel ta hebreo-k'op, ta latin-k'op sok ta griego-k'op. ²¹Jich te wolwane sacerdotee yu'un te judioetike la yalbey te Pilatoe: "Ma me jichuk ya ats'ibuy, "Muk' ajwalil yu'un te judioetike," ja lek te jichuk ya ats'ibuye: ja la yal sba: "Jo'on te muk' ajwalil yu'un te judioetike." ²²Te Pilato la yal: "Te beluk la jts'ibuyixe, jananax la jts'ibuy abi." ²³Te k'alal jipilix ta cruz a te Jesuse, te soldadoetik la stsakbeyik te sk'u'-spak'e sok chaneb yajwal lok' yu'unik a; jich la yich'ik ta tulu tul te soldadoetike, sok la stsakbeyik te snajt'il-sk'u' te mayuk ts'isbil te jil nax jalbile. ²⁴Jich la yalbey sbaik: "Ma me jch'i'tik, ja lek ya jkaiytik tajimal sok jich me ya jkiltik mach'a ya yich' baele, xi'ik." Jich k'ot ta pasel te beluk ts'ibubil jilele: "LA SPUKBEY SBAIK TE JK'U'-JPAK'E, SOK LA YAIYIK TAJIMAL A, SWENTA YU'UN YA YILIK A TE MACH'A YA YICH' BAEL TE JK'U'E." ²⁵Ja la spasik spisil te soldadoetik te beluk ts'ibubile. Te sme' te Jesuse, te yijts'in te sme'e, te María te yinam te Cleofas, sok te María Magdalanae. Jai antsetik te tek'elik ta bay yanil te scruz te Jesuse. ²⁶Te k'alal Jesús la yil te sme'e sok te nopojel te k'ux ta yot'an te nopol tek'atike, la yalbey te sme'e: "¿Ants, ilawil te awale!" ²⁷Jich la yalbey uuk te nopojele: "¿Ilawil, te ame'e!" Jich yu'un te nopojele la yik' bael sjoin ta sna. ²⁸Jich yu'un te Jesús sna'ojix a te juemix yu'un spisil a, sok jich la yal xan swenta yu'un ya xk'ot pasel te beluk ts'ibubil jilele, jich la yal: "Ya jkaiy takin ti'il." ²⁹Ay jun bojch' te le' pachal a, nojel yu'un ch'aal vino, jich yu'un la smulik ta ch'aal vino te jun esponjae, jich la skajts'anik ta sni'il hisopo-te'

jich la stuyik moel sok la yak'beyik ta ye te Jesuse. ³⁰Te k'alal la sts'ub te ch'aal vino te Jesuse, la yal: "Juix jku'un." Jich la stinan koel te sjole jich lok' te xch'ulele. LA YICH' LOWEL XMOCH TE JESUSE ³¹Jich ja yorailix a te xchajp'anel te pascuae, jich te judioetik ma la sk'anik te le' jipil ya xjil ta cruz te sbak'etalike (melel te sk'alelal kux-ot'ane tulan sk'oplal ya yayiyik stukelik), jich la yalbeyik te Pilato te yakuk yal mantal ta sk'asbeyel te yakanike sok te yakuk yich'ik koj't'esbel tel te sbak'etalike. ³²Jich yu'un bajt'ik te soldadoetike sok la sk'asbeyel te yakan te sbabial winike sok te xchebal te mach'a pajal la yich'ik jijp'anel ta cruz sok te Jesuse. ³³Te k'alal k'otik ta ba ay te Jesuse, la yilik te lajemix a, jich yu'un ma la sk'asbeyik te yakane. ³⁴Jauk me to, te tul soldado la slow ochel jun lanza ta xmoche te Jesuse, jich ora nax lok' tel ch'ich' sok ja'. ³⁵Te mach'a la yile la yal ta testigo-k'op, jich te beluk la yale, smeletil me. Sna'oj te melel te beluk la yale swenta yu'un jich nix me ya ach'uunik uuk. ³⁶Melel jich k'ot ta pasel swenta yu'un ts'akal ya xk'ot ta pasel te beluk ts'ibubil jilele: "MAYUK NI JUNUK SBAKEL YA YICH' K'ASBEL STUKEL." ³⁷Sok janix jich ts'ibubil jilele: "YA ME YILIK TA SITIK TE MACH'A LA SLOWIKE." TE JESÚS LA YICH' MUKEL ³⁸Te k'alal k'otix ta pasel spisil in to, te José te talem ta lum Arimatea, te ja nopojel yu'un te Jesuse, (jauk me to, muken ay a melel ja xi'oj a te judioetike), la sjojk'ibey te Pilato teme ya stak' yich'bey bael te sbak'etal te Jesuse. Jich te Pilato la yal mantal te ya stak' yich'bey baele. Jich te José ba yich'bey tel te sbak'etal te Jesuse. ³⁹Sok tal uuk te Nicodemo, te mach'a tal sk'opon ta ajk'ubal te Jesuse. Ja la yich' tel mirra te kapbil sok sábila, te k'axem ta jo'winik (100) litro te yalale. ⁴⁰Jich yu'un la yich'beyik bael te sbak'etal te Jesús sok la spotsik ta lino-pak' sok la xpoxtayik sok te beluk xumetnax yik'e, melel jich stalelik te judioetik te jich ya smuk sbaik. ⁴¹Ay ts'unbil nichimetik le'a te banti la yich' jijp'anel ta cruz te Jesuse; jich te banti ts'unbil te nichimetike ay jun yach'il mukenal te mayuk mach'a mukbil le'a. ⁴²Melel ja sk'alelal a te ya xchajp'an sbaik te judioetik yu'un te kin pascuae, melel nopol ay te mukenale, le' la yak'beyik jilele a te sbak'etal te Jesuse.

20 CHA'KUX TEL TE JESUSE¹Ta buen sab ta sbabial k'aal yu'un te semana ma to sabuk lek a k'inale, te María Magdalena bajt' ta mukenal sok la yil te k'ejbil lok'el te ch'en te smakoj a te sti' te mukenale. ²Jich bajt' ta aelmal te banti ay te Simón Pedro sok te yan nopojel te bayal k'ux ta yot'an te Jesuse, jich la yaltilebey: "La yich'beyik lok'el te sbak'etal te Jkalwaltik ta banti mukenale, ma jna'tik te banti la yak'ike."³Jich te Pedro sok te yan nopojele lok'ik tel, bajt'ik ta mukenal. ⁴Xchebalik bajt'ik ta aelmal, jauk me to tsalot ta aelmal te Pedro yu'un te yan nopojele ja neel k'ot ta mukenal stukel. ⁵La stinan sba koel, la yil te le'ay a te spojts'il-lino pak'e jauk me to ma ba och bael. ⁶Jich patil k'ot te Simón Pedro jich och bael ta mukenal. La yil te spojts'il-lino pak' te le'ay a ⁷sok la yil te pak' te la spotsbeyik a te sjol te Jesuse. Ma ba pajal ay sok te yantik lino-pak'e, k'ejel pakbil jilele stukel. ⁸Jich och bael uuk te yan nopojele, te ja neel k'ot ta mukenale; la yil jich la xch'uun. ⁹Yu'un ma to k'oem ta yot'anik a te beluk ts'ibubil jilele, te ya xcha' kux tel te banti ay te aelmeletike. ¹⁰Jich te nopojetike sujt'ik bael ta snaik. TE JESÚS LA YAK' SBA TA ILEL TA STOJOL TE MARÍA MAGDALENA ¹¹Jauk me to te María tek'el ta ti' mukenal yak ta ok'el. Te k'alal yak ta ok'el a, la stinan sba koel ta yilel te yutil te mukenale. ¹²La yil cha tul abateetik te sakil pak' slapojike, nakatik le'a, tul ta banti ain te sjol te Jesús sok tul ta banti ain te yakan te Jesuse. ¹³Jich la yich' albeyel te María: "Ants, ¿Bistuuk te yakat ta ok'ele?" Jich la yaltilebey: "Yu'un la yich'bonik lok'el te sbak'etal te Jkajwale, ma jna' te banti la yak'ike."¹⁴Te k'alal la yal jich te María, la sutel te site la yil te le' tek'el a te Jesuse, jauk me to ma la sna'bey sba te ja te Jesuse. ¹⁵Te Jesús la yalbey: "Ants, ¿Bistuuk te yakat ta ok'ele? ¿Mach'a a te yakat ta sleele?" te María ja la skuy te ja te kanan nichimetike, jich yu'un la yalbey: "Winik, teme ja la wich' lok'el te sbak'etal ta mukenale, albon jkaiky te bani la awak'e, jich me ya stak' xba jmuK ta yan buelta."¹⁶Te Jesús jich la yalbey: "María." Jich la sutel te site, la yalbey ta arameo k'op: "Raboní," (te jich ya sk'an yal "Maestro"). ¹⁷Te Jesús jich la yalbey: "Ma xa pikon, melel ma to xk'oon ta stojol te Jtate; jauk me to baan ilawil te kermanotak sok altilebey a te ya xboonix ta stojol te Jtate te ja te Diose, te janix statik uuk sok janix Diosik uuk." ¹⁸Te María Magdalena bajt' jich la yalbey te nopojetike: "Te jo'one la jkilix te Kajwaltike," sok jich la yalbon. TE JESÚS LA YAK' SBA TA ILEL TA STOJOL TE NOPOJELETIKE ¹⁹Te k'alal malix a te k'aale, te sbabial k'aal yu'un te semanae, smakoj sbaik ta na te nopojetik ta skaj te ya xi'ik te judioetike, jich och tel te Jesús la stejk'an sba ta yolilik jich la yaltilebey: "Te lamal k'inal ayuk me ta atojolik." ²⁰Te k'alal la yal jich to, la yak'bey yilik te sk'abe sok te smoche. Te k'alal la yilik te Kajwaltike, bujts'naj yot'anik yu'un te nopojetike. ²¹Te Jesús la yal ta yan buelta: "Te lamal k'inal ayuk me ta atojolik. Jich te bit'il la stikunon tel te Jtate, janix jich ya jtikunex bael uuk." ²²Te k'alal laj yot'an ta yalel jich te Jesuse, la yich'ik juch'iyel sok jich la yal: "Ich'aik te Ch'ul Espiritue." ²³Teme ya awak'ik te perdón yu'un te smulike jich me ya awich'ik perdón yu'un uuk te amulike; Yan teme ma la awak'ik te perdone, janix me jich uuk ma me awich'ik ak'beyel te perdone." MA LA XCH'UUN TE TOMASE ²⁴Tomas, te ja tul ta slajchay tulul te nopojetike, te janix sbiil te Dídimo, ma ba sjoinejik a te k'alal tal te Jesuse. ²⁵Te yantik nopojetike jajch yalbeyik: "Te jo'otike la jkiltikix te Kajwaltike." Jich la yal te Tomase: "Ja to teme la jkil te senyail te lawuxetik ta sk'abe, sok teme la jkak' sbik'tal jk'ab te banti senyail te lawuxetike, sok teme la jkak' ochel jk'ab ta banti yutil te xmoche, ja to ya jch'uun abi."²⁶K'axemix waxukeb k'aal a te la tsoB sbaik ta yan buelta te nopojetik yu'une, sok joinbilik yu'un te Tomase. Te Jesuse tal te k'alal makatik a te ti' naele, la stejk'an sba ta yolilik, jich la yal: "Te lamal k'inal ayuk me ta atojolik." ²⁷Jich la yalbey te Tomase: "Ostesa tel te ak'abe, sok ilawil te jk'abe, otsesabel te ak'ab ta jmoch, ma me xchebetuk awot'an, ch'uuna me."²⁸Te Tomás jich la yalbey te Jesuse: "Kajwal jku'un, sok Dios jku'un." ²⁹Te Jesús jich la yalbey: "Ja to te k'alal la awilone, la ach'uun. Binax me yalsilal te mach'atik ma la yilike, jauk me to la xch'uunik." TE BELUK YA SK'AN YAL TE JUNE ³⁰Te Jesuse ay bayal xan senyaliletik la spas ta stojol te nopojetike, senyailetik te ma ba ts'ibubil jilele le' ta bay jun to, ³¹jauk me to janax la yich' jilele ts'ibuyel yu'un te yakuk ach'uunik te Jesús te janix a te Cristoe, te snich'an te Diose, jich teme la ach'uunike ay me kuxinel ta swenta sbiil.

21 TE JESÚS LA YAK' SBA TA ILEL TA STOJOL TE JUK TUL NOPOJELETIK¹Patil la yak' sba ta ilel ta yan buelta ta stojol te nopojeletik ta bay ti' muk'ul ja' Tiberias. Jich la yak' sba ta ilel. ²Te Simón Pedro stsoboj sba sok te Tomás te ja sbiilinoj Dídimó, Natanael te talem ta lum Caná ta Galilea, te snich'nab te Zebedeo, sok te cheb nopojeletik yu'un te Jesuse. ³La yal te Simón Pedro: "Ya xboon ta tsak chay." Jich la yalik uuk te yantike: "Ya me xbootik uuk, ya me jointikat bael." Jich bajt'ik, ochik ta bay barko, jauk me to mayuk la stsakik chay ta sjunal ajk'ubal. ⁴Jauk me to te k'alal yakix sakubel tel a te k'inale, te Jesús tejk'aj ta ti' ja', te nopojeletik yu'une ma la sna'ik teme ja te Jesuse. ⁵Jich yu'un te Jesuse jich la yal: "Winiketik, ¿Ay ba beluk ya jwe'tik?" Jich la sutik: "Mayuk." ⁶Jich la yal te Jesuse: "Ch'ojaik koel ta ja' te stsakjibal achayik ta banti swa'el te abarkoe, ya me ataik cha'ox koj' te chaye." Jich la xch'ojik koel te stsakjibal xchayike, jauk me to ma ju' yu'unik slok'esel tel yu'un te yalale, ta skaj te noj tel ta bayal chaye. ⁷Jich yu'un te nopojel te k'ux ta yot'an te Jesuse Jich la yalbey te Pedro: "Ja te Jkajwaltike." Te k'alal la yayi stojol te Simón Pedro te ja te Kajwaltike, la slap te sk'u' ta oranax (melel slok'esoj a te sk'u'e), jich la xch'oj sba koel ta ja'. ⁸Te yantik nopojeletik talik ta barco (ma ba k'ejel to ayik, lajuneb yo'winik (90) metros ma sk'an sta a te lume), yakalik ta snitel tel te stsakjibal xchayik te nojelix yu'un a te chayetike. ⁹Te k'alal lok'ik tel ta ja' sok te ayikix ta lum a, la yilik te ay ch'amal k'aj sok ta sba te ak'ale koj' chay sok kaxlan waj le'a. ¹⁰Jich albotik yu'un te Jesuse: "Ich'aik tel cha'ox koj' te chay te atsakbelik to naxe." ¹¹Te Simón Pedro mo bael ta sbarko la snit tel lok'el te stsakjibal chay ta sba te lum k'inale, nojel ta muk'ul chayetik, ay oxlajuneb xwaxukwinik(153) ta koj'. Manchuk me bayal te chayetike ma ba tuch' te stsakjibal chaye. ¹²Te Jesús jich la yal: "La'ik sok we'anik." Mayuk tuluk te nopojeletik te la sjojk'ibeyike: ¿"Mach'aa ta te ja'ate? melel sna'ojikix a te ja te Kajwaltike. ¹³Tal te Jesuse, la stsak te kaxlan waje, la yak'bey te nopojeletik yu'une, sok la yak'bey uuk te chaye. ¹⁴Ja yoxebalix buelta te la yak' sba ta ilel ta stojol te nopojeletik te bit'il ch'akuxemix tel ta bay te aelmeletike.KANANTEYBON TE JCHIJE ¹⁵Te k'alal lajix yot'anik ta we'el a, te Jesús la yalbey te Simón Pedro; "¿Simón, te ja snich'anat te Juan, k'axem to ba xan k'uxon ta awot'an te bit'il te yantik to?" Te Pedro la yal: "Jich Kajwal, ja na'oj stojol te k'uxat ta jkot'ane." Jich la yal te Jesuse: "Mak'linbon a te chijetik jku'une." ¹⁶La yalbey xan ta xchebal buelta: "Simón te snich'anat te Juane, ¿k'uxon bal ta awot'an?" Jich la yal te Pedro: "K'uxat ta jkot'an, Kajwal, ja na'oj stojol te k'uxat ta jkot'ane." Te Jesús jich la yal xan: "Kanantaybon a te chijetik jku'une." ¹⁷Te Jesús la yalbey ta yoxebal buelta: "Simón te snich'anat te Juane, ¿k'uxon bal ta awot'an? Te Pedro la smel-yot'an yu'un te yoxebalix buelta la sjojk'iy te Jesuse: "¿K'uxon bal ta awot'an?" Jich la yal te Pedro: "Kajwal, ja na'oj stojol spisil, ja na'oj te k'uxat ta jkot'ane." Jich la yal te Jesuse: "Mak'linbon a te chijetik jku'une. ¹⁸Jamal ya jkalbat, te k'alal ch'ielat toa ja tukel ya achajp'an aba sok ya xbeenat chikan banti ya sk'an awot'an te ya xbaate, yan teme k'alal mamalatix a, jaxanix ya ajachtiley moel te ak'abe yu'un te ya slapbatik te ak'u' apak'e sok ya yik'at bael te banti ma ak'an ya xbaate. ¹⁹Te Jesús jich la yal yu'un ta swenta te ya yak' ta nael te bit'il ya xlaj te Pedro yu'un jich ya yich' ich'el ta muk' a te Diose. Te k'alal jich la yal in to: Jich la yalbey te Pedro: "T'unawon bael."TE NOPOJEL TE K'UX TA YOT'AN TE JESÚS ²⁰La sut sba te Pedro jich la yil te nopojel te bayal k'ux ta yot'an te Jesuse te ts'aklinbilik bael yu'une; te ja la snijan sba ta stan te Jesús te k'alal yakalik ta we'el a, sok te jich la yale; "Kajwal, ¿Mach'aa te ya yak'at ta k'abale?" ²¹La yil te Pedro sok jich la yalbey te Jesuse: "Kajwal, ¿beluuk ya spas jai winik to?"²²Jich albot yu'un te Jesuse: "Teme jich ya sk'an jkot'an te ya xjil ja to te bin ora ya sujt'ontele, ma awentauk te ja'ate, la' t'unawon." ²³Jich yu'un pujk' bael sk'oplal ta yolilik te jkermanotaktike, te nopojel bi ma ba xlaj stukel. Jauk me to, te Jesuse ma la yalbey te Pedro te ma ba ya xlaj te nopojele, melel jich la yal: "Te jichuk sk'anjel jkot'an te ya xjil ja to te bin ora ya cha' xtalone, ma awentauk te ja'ate."²⁴Janix te nopojel to te ja testigo k'ot ta swenta te la xcholiX spisil sok te ja la sts'ibuy jilel in to sok ja jna'ojtik te ja smeletik te beluk la yale. ²⁵Janix jich ay bayal xan beluk la spas te Jesuse. Te spisilik la yich' ts'ibuyel jilele, ya jkal te jo'on te ma tik'uk a te ya x-och ta balumilal te jayeb junetik te ts'ibubil te jichuke.